

Romano romská duše vodi!

Romano vodi | duben-květen 2005 | číslo 4-5 | cena výtisku 20 Kč

**Kdo je
Martin Horváth?**

**Lety u Písku
až v Evropském
parlamentu**

**Jak fotí Romy Chad
Wyatt?**

Poděkování

za aktivní a nezjištnou akci při přípravě a realizaci kampaně **Oranžová stužka** realizované v souvislosti s **Mezinárodním dnem pro odstranění rasismu 21. března 2005.**

Vaše ochota a pracovní nasazení přispěly k úspěšnému průběhu celé akce a Váš osobní postoj podpořil myšlenku spravedlivé společnosti s rovnými příležitostmi pro každého bez ohledu na barvu jeho pleti či původu.

Děkujeme!

Romano
romská duše **voři**

Sdružení ROMEA děkuje všem dobrovolníkům, kteří rozdávali stužky a letáky u informačního stánku sdružení ROMEA u stanice metra I. P. Pavlova.

Jmenovitě těmto dobrovolníkům:

Tomáš Bystrý, Petr Okenfuss, Roman Bubla, Markéta Krunclová, Markéta Gabrielová, Ijuriu Dmitrij, Barbara Pšcolová, Alice Růžicková, Filip Bubník, K. Marešová, Jan Kadlík, Martina Lonková, Kateřina Konýršková, Šárka Chvátalová, Michaela Haklová, Milan Kozler, Tereza Jarolcová, Monika Procházková, Lucie Gajdová, Kristýna Blažková, Zuzana Tramfotová, Tomáš Straka, Markéta Skočovská, David Tišer, Radka Steklá, Petr Zápotocký, Eliška Nekořová, Lucie Špálová, Zuzana Petrová, Ondřej Špur, Kateřina Jara, Katka Procházková, Dagmar Nevolová, Klotylda Gelauerová, Katka Doležalová, Tomáš Kofroň, Lenka Horváthová, Denisa Miková, Rena Horvátová

Soutěž

Milí čtenáři,

v minulém čísle jsme se ptali na jméno romského zpěváka, který úspěšně bojuje v soutěži Česko hledá SuperStar. Je to samozřejmě Vlastík Horváth! Ze správných odpovědí byla vylosována paní Emílie Horáčková, které posíláme počítačový kurs angličtiny Langmaster Family.

Soutěžní otázka pro tento měsíc:

V Novém Boru vznikla před nedávnem nová romská politická strana. Jaký je její název?

Výherce obdrží hudební CD. Odpovědi zasílejte do 25. 5. 2005 na adresu Romea, o. s., Žitná 49, 110 00 Praha 1, e-mailem na romea@romea.cz nebo SMS zprávou na telefonní číslo 777 298 955. Přejeme hodně štěstí.

str. 1 milí čtenáři**str. 2–3 události**

- Na Žižkově začalo působit nové komunitní centrum R-mosty
- Kostecká radnice stěhovala Romy
- Majitel ostravského klubu se musí omluvit za nepuštění Romů
- Největší košícké sídliště bez vody

str. 21

Svět si připomíná konec 2. světové války. Petr Lhotka z Muzea romské kultury komentuje tentokrát nejen romský holocaust.

str. 22**Jeden svět**

Krátce o festivalu dokumentárních filmů, který pořádala letos již sedmé společenství Člověk v tísni.

str. 23**našíma očima**

Tentokrát nás inspirovala smrt papeže Jana Pavla II. V anketě vypovídají studenti pražských škol o svém postoji k víře.

str. 24**Khamoro – kapely**

Přiblížíme vám některá hudební seskupení, která budou letos vystupovat na mezinárodním romském festivalu Khamoro.

str. 25**kulturní střípky**

- Věra Bilá vydala nové album
- Vlasta Horváth válí
- Fotografie Hany Šebkové

str. 26**putování za romskou duší**

Jožo Šivák pracuje jako novinář a moderátor ve Slovenské televizi a také úspěšně bodoval ve slovenské SuperStar.

str. 27**po stopách romské historie Romové v Anglii**

První Romové přišli do Anglie asi kolem roku 1480. Právě tam vzniklo také označení Gypsies.

str. 30–32 Dekáda romské inkluze: novinky

Dekáda romské inkluze byla zahájena už před několika měsíci. Jak pokračují práce mezinárodního řídicího výboru a jaké má národní dekáda naděje na úspěch?

str. 26–28 sumarizace

titulní obálka: Dr. Jiří Svoboda
zadní obálka: www.khamoro.cz

str. 4–5 reportáž měsíce**Oranžová stužka**

Oranžová stužka se stala symbolem boje proti rasismu a 21. 3. si ji dala připnout řada známých i neznámých

str. 6–7 komentovaná událost

Joseph Ratzinger Benediktem XVI.
fotoanketa

str. 8–10 rozhovor**Penalta proti Německu**

Rozhovor nejen o fotbale s Martinem Horváthem, bratrem Vlastika, který bojuje s konkurencí v pěvecké soutěži Česko hledá SuperStar

str. 11–12 EP odsoudil diskriminaci Romů, ČR má zrušit vepřín v Letech**str. 13–15 rozhovor****Jak fotí Romy Chad Wyatt**

Chad Evans Wyatt se jako fotograf specializuje na portrét. Je napůl Američan a napůl Francouz, ale již téměř sedm let žije v České republice. V poslední době fotografuje hlavně Romy.

str. 16–18 pod povrchem**Jak jsme slavili svůj svátek...**

Proč vlastně Den Romů slavíme a jak svátek Romů z celého světa vznikl?

str. 19 Světový romský festival Khamoro již posedmé v Praze!

Kompletní program festivalu

str. 20 komentář

Petr Lhotka: Romové a konec 2. světové války

strany 4–5**strana 19****strana 24****Milí čtenáři,**

Májový pozdrav posílám vám všem, kdo držíte v ruce dvojčíslo Romano vodí, čtenáři naši milí.

Nejprve jedno vysvětlení: jak píší, právě vyšlo dvojčíslo, a nikoliv klasické číslo, jak bylo plánováno.

Omlouváme se, vedly nás k tomu provozní problémy, ale nebojte, o počet jednotlivých vydání magazínu nepřijedete! Každý rok máme dvě dvojčísla – jedno za leden a únor a druhé za červenec a srpen. Ostatní měsíce připravujeme, tiskneme a distribuujeme beze změn pravidelně vždy jedno klasické vydání. Teď jsme jen kvůli zmíněným problémům sáhli po dvojčíslu, ale během letního času zase budeme vycházet jako měsíčník.

A teď k dalším radostem a starostem. Tábor v Letech u Písku, na jehož území dodnes stojí kromě památníku romským obětem velkovýkrmna vepřů, opět zahýbal politickým děním. Dokonce evropským. V Evropském parlamentu totiž proběhla výstava přibližující historii tábora a útrapy romských vězňů v něm držených. Někteří evropští poslanci vyzvali Českou republiku k nápravě. A teď máme v naší zemi diskusi (poměrně živou), jež rozebírá, zda lze vůbec hovořit o koncentračním táboře či nikoliv, co s vepřínem atd. Není tedy divu, že tomuto tématu věnujeme pozornost i v Romano vodí. Navíc organizace s názvem Výbor pro odškodnění romského holocaustu uspořádala v květnu kromě tradičního pětého aktu v Letech ještě konferenci v pražském Goethe institutu. O ní vás budeme informovat příště. Dnes nabízíme zajímavý rozhovor s americkým fotografem Chadem Wyattem, který vyfotografoval asi sto Romů a jeho fotografie objíždějí celý svět.

Další materiál, který vám opravdu vřele doporučuji k přečtení, je rozhovor s dvaadvacetiletým Martinem Horváthem, schopným fotbalistou, jenž si kromě jiného zahrál ještě coby junior i na Euru! A pokud vám jeho tvář na obálce někoho připomíná, pak se nepletete! Martin je bratr Vlastimila, známého z populárního a sledovaného pěveckého klání Česko hledá SuperStar. Šikovná Horváthovic rodina, není-liž pravda? A co ještě? Je toho víc: připomenutí dubnové kampaně na podporu Dne pro odstranění rasismu, a samozřejmě oslavy 8. dubna. Nemohli jsme pochopitelně vynechat smrt papeže Jana Pavla II. a volbu jeho nástupce. Zajímavostí je hodně, sami si vyberte, co vás zaujme více a co méně.

A poslední věc... náš mladičkář spolupracovník Tomáš Bystrý složil úspěšně přijímací zkoušky na vysněné gymnázium (byl dokonce druhý nejlepší ze všech!). Nikdo jsme o jeho schopnostech nepochybovali, snad jen on sám. Takže gratulujeme nejen jemu, ale i jeho rodičům, stejně jako všem, kteří mají takhle schopné, a přesto stále skromné děti.

Hezký lásky čas, nejen v květnu!

periodicita: měsíčník; **vydavatel:** Romea, o. s., Nad Primaskou 38, 100 00, Praha 10; Vychází za podpory Ministerstva kultury ČR; **IČO:** 266 13 573; **adresa redakce:** o. s. Romea, Žitná 49, 110 00, Praha 1;

tel./fax: 257 329 667, 257 322 987; **e-mail:** romano.vodi@romea.cz; **internetová adresa:** www.romea.cz; **šéfredaktor:** Jarmila Balážová, **sekretariát:** Jana Šedivcová, **internetové vydání:** Zdeněk Ryšavý,

fotograf: Pavel Kubeš, **grafická úprava:** studio Migren@, **romské překlady:** Eva Danišová, **inzerce:** Zdeněk Ryšavý, **předplatné:** Jana Šedivcová, **redakční rada:** Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová,

Vladimír Červeňák, Jan Rác; **tisk:** studio Winter, s. r. o.; **rozšiřuje:** Dub, s. r. o.; **registrační číslo MK ČR** E 14163, **ročník:** III.; **číslo 3 vychází:** 23. 5. 2005; **cena:** 20 Kč, předplatné 18 Kč

Na Žižkově začalo působit nové komunitní centrum pro Romy

Slavnostní otevření centra

Nové komunitní centrum, zaměřené především na práci s romskou mládeží, bylo slavnostně otevřeno 26. dubna v Ostromečské ulici v Praze 3. Středisko by mělo být otevřeno každý všední den v odpoledních hodinách a vedle trávení volného času nabídne dětem i možnost doučování. Plánuje také zavést program zaměřený na uplatnění Romů na trhu práce, jak řekla dnes při zahájení činnosti vedoucí centra Petra Vyhňálková.

Komunitní centrum zřídilo občanské sdružení R-Mosty, které podobné zařízení provozovalo v minulých letech na Smíchově.

Odtud se ovšem muselo vystěhovat, protože radnice dům pronajala soukromému nájemníkovi. Nové prostory poskytla Žižkovská radnice, která pro účely centra pronajala sdružení přízemní prostory v obecním bytovém domě.

Místostarosta radnice Jan Plíva považuje R-Mosty za sdružení s dobrými referencemi a dlouhodobou zkušeností s prací s romskou komunitou. „V naší městské části žije několik set Romů, kteří mají stejná práva jako ostatní lidé a my se jejich situaci snažíme řešit,“ řekl během slavnostního otevření.

Zkušebně začalo středisko na Žiž-

kově působit už před čtyřmi měsíci. Děti se v něm učí tančovat, sdružení pro ně připravilo doučovací kurzy nebo sociální poradenství. Proti fungování centra v domě se ihned postavila část nájemníků, kteří podali na radnici stížnost kvůli údajnému hluku a zápachu. „Byty, které bezprostředně sousedí s nebytovými prostory užívanými sdružením jsou zamořovány cigaretovým kouřem. Rovněž tělesné pachy několika desítek osob, které pobývají v těchto prostorách pronikají přímo do sousedních bytů,“ píše se v žádosti obyvatelů domu. „Pozvali jsme na zahájení všechny nájemní-

ky, aby se podívali, jak to tady vypadá,“ uvedla představitelka sdružení Hana Frišenská.

Do centra se přišli podívat pouze dva nájemníci, ale poté, co prohlásili, že si nepřejí, aby tam centrum působilo, slavnostní zahájení opustili. Představitelé sdružení a radnice je vyzvali, aby se zúčastnili jednání po skončení slavnostního zahájení. „Nejsem rasistka, ale nechci, aby centrum bylo zde,“ uvedla jedna z nájemkyň na následujícím jednání. Plíva požádal nájemníky o trpělivost a toleranci a slibil, že záležitost bude řešit. „V postatech jsou tady dvě možnosti: buď odhlučnění, nebo přestěhování do nových prostor, které však radnice nyní nemá,“ uvedl. Oslovil už stavební firmu, jež radnici propočte náklady na odhlučnění. Představitelé sdružení se domnívají, že za vším je pouze nechť nájemníků mít v domě romské centrum, a nepřejí si, aby sdružení muselo prostory opustit. Podle nich jsou výmluvy na hluk a zápach pouze zástěrkou k rasistickým postojům obyvatel domu. Dva nájemníci, kteří se účastnili jednání, rasovou motivovací sporu odmítli.

Žádost o zrušení centra podepsalo 24 domácností ze čtyřiceti, které v domě bydlí. Rada Městské části Praha 3 projednala žádost obyvatel domu a rozhodla, že komunitní centrum v Ostromečské ulici zůstane. ■

Kostelecká radnice stěhovala Romy

Za pomoci bezpečnostní agentury, státní i městské policie začala kostelecká radnice v neděli 24. dubna odpoledne vystěhovávat romské rodiny z bytů v bývalých kasárnách. Na celou akci podle očitých svědků dohlížel místostarosta Kostelce Jiří Bartoš. Radnice nejdříve chtěla Romy přestěhovat do nezkolaudované ubytovny v Rokytnici v Orlických horách. Obyvatelé Rokytnice však zatarasili svými auty vjezd k ubytovně a několik set jich ještě v neděli v podvečer protestovalo proti příjezdu Romů. „V ulicích je zhruba tři sta až čtyři sta místních lidí. Nákladáky čekají stranou a zřejmě se sem bojí vjet. Už odpoledne přijelo asi deset Romů s dětmi, byli vystrašení z toho, co se v Kostelci dělo, a když uviděli, kam je poslali, zhrozili se a odjeli,“ řekl novinářům v podvečer rokytnický starosta Antonín Štefek.

Štefek dokonce hodlal podat na

starostku Kostelce nad Orlicí Ivanu Červinkovou (ODS) trestní oznámení.

Krajský romský koordinátor František Kolář byl v kritickou neděli na straně radnice a podle ČTK uvedl: „Romům jejich nájemní smlouva definitivně vypršela, jsou v objektu již neoprávněně. Nabízí se alternativa, že ženy s dětmi se přestěhují do azylových domů a manželé do mužských domovů pro bezdomovce,“ řekl Kolář. Dodal, že od začátku roku 1999 Romové věděli, že jejich bydlení v tomto objektu je

smlouvou ošetřeno jen na dobu určitou.

Část Romů přetrpěla noc z neděle na pondělí na lavičkách na nádraží nebo v autě na náměstí, další část přespala u příbuzných. Varianta s přestěhováním Romů do nedaleké Rokytnice nad Orlicí definitivně zkrachovala na tvrdém odporu tamní radnice i místních obyvatel.

V pondělí 25. dubna radnice nabídla několika desítkám vystěhovaných Romů ubytovnu v Trutnově. Cena jednoho pokoje je v Trutnově 4600,- Kč, což je více než v Kostel-

ci. V ubytovně žije již 300 Romů. Podle vyjádření některých vystěhovaných z Kostelce se jim do Trutnova nechce, protože tam prý existují mezi Romy problémy.

Krajský romský koordinátor František Kolář v pondělí začíná mírně kritizovat vedení radnice. „Vedení města Kostelec nemělo nechat situaci vyhrotil. Jeho jednání snad není proti zákonu, ale proti morálce ano. Nejvíce tím trpí děti,“ řekl koordinátor. Kolář označil přestěhování Romů do Trutnova za schůdné řešení, i když Romové budou za ubytování platit víc než v Kostelci.

V úterý 26. dubna přijíždí do Kostelce kritickou situaci řešit náměstek hradeckého hejtmána zodpovědný za sociální oblast Miloslav Plass. „Kraj přispěje na většinu mezd dvou terénních sociálních pracovníků, kteří vše budou s Romy řešit individuálně. Varianta přestěhovat celou romskou komunitu na jedno místo padla,“ řekl Plass. ■

Nezkolaudovaná ubytovna v Rokytnici v Orlických horách, kam měli být Romové přestěhováni

Iskitim 4. 3.

Asi čtyři stovky Romů byly vyhnány ze svých domovů v sibiřském městě Iskitim. Podle výpovědí některých obětí přišli na konci minulého roku do romské osady ozbrojení muži, kteří požadovali, aby se obyvatelé vesnice do deseti dnů vystěhovali. Podle mezinárodního pozorovatele Borise Kreyndela, který v oblasti působí v rámci projektu Evropské komise pro monitorování xenofobie v Rusku, přišli muži do osady znovu v lednu. Spálili pět romských obydlí a zbytek vyplnili.

Praha 21. 3.

Mezinárodní drogistický kongres Rossmann stáhl odvolání v případě rasové diskriminace a omluvil se poškozené Romce Renátě Kottárové. Žena navíc podle již pravomocného rozsudku pražského městského soudu obdržela od společnosti 50 000 korun odškodného.

Praha 22. 3.

Pražský vrchní soud uznal žalobu Romky Věry Dunkové-Beňové, která byla odmítnuta při žádosti o práci prodáváčky kvůli rasové diskriminaci. Odvolací senát potvrdil, že vedoucí prodejny Scorpio Clubu ve Vodičkově ulici v Praze 1 musí poškozené ženě zaplatit odškodné 25 000 korun a zaslat doporučeným dopisem písemnou omluvu.

Praha 13. 4.

Devítinásobná držitelka Českého slávika Lucie Bílá má o svých fave-ritech v druhé řadě pěvecké soutěže Česko hledá SuperStar jasno. Letos je jejím favoritem benešovský rodák Vlastimil Horváth.

Praha 13. 4.

Člen ruské neonacistické kapely Kolovrat Denis Gerasimov byl dnes opět zproštěn obžaloby z propagace nacismu a neonacismu. Obvodní soud pro Prahu 6 jej osvobodil již loni v říjnu, odvolací soud mu ale případ vrátil k novému projednání.

Brusel 25. 4.

Evropská komise (EK) považuje za jednu z priorit boj s pokračující sociální diskriminací Romů žijících v zemích EU, prohlásil komisař Vladimír Špidla na půdě Evropského parlamentu (EP).

Praha 28. 4.

Vláda bude pokračovat v kampa-ních proti rasismu. „Vládní kampaň proti rasismu nemá lidi převycho-ovat, ale ukázat vůli vlády, že chce s problémem bojovat,“ řekla ředitelka kabinetu ministra spraved-losti Kateřina Jacques.

Brno 1. 5.

Policie umožnila asi 250 přízniv-cům hnutí Národní odpor projít Brnem. Těžkooděnci vytlačili odpůrce skínů v Rabinově ulici, čímž jim uvolnili cestu.

Ostrava 24. března

Majitel dnes už neexistujícího klubu Diáblo nedaleko Stodolní ulice v centru Ostravy se musí dopisem omluvit třem Romům, které loni v březnu jeho personál odmítl obsloužit kvůli barvě jejich pleti. Navíc každému ze žalobců musí zaplatit 30 000 korun a náklady na soudní řízení. Rozhodla o tom soudkyně ostravského krajského soudu. Podnikatel Štefan Graff k soudu nepřišel, ale již předtím se hájil, že nikomu nenařídil, aby Romy neobsluhoval. Servírka, která se tak rozhodla, podle něj jednala na vlastní pěst.

Romové do baru přišli loni 9. března večer v rámci testu, ve kterém pracovníci občanského sdružení Vzájemné soužití a Poradny pro občanství, občanská a lidská práva testovali, zda jsou Romové v ostravských restauracích znevýhodněni kvůli barvě pleti. Skupina postupně navštívila tři bary ve Stodolní ulici. V prvních dvou Romy perso-nál obsloužil bez problémů.

Ústí nad Labem 12. dubna

K bitce několika stovek Romů došlo v ústecké části Předlice. „V úterý kolem 20.00 jsme byli přivoláni ke rvačce mezi asi 200 osobami, dalších 500 lidí rvačce přihlíželo a slovně šarvátku nadáv-kami dále provokovalo,“ informoval zástupce ředi-tele ústecké městské policie Jan Novotný. Poli-cie se strážníky je ve čtvr-ti Předlice rozháněla přes dvě hodiny. Dva lidé byli

zraněni, z toho jeden člověk skončil v nemocnici. Podle svědků vyvrcholil spor mezi rodinnými klany Horváthů a Poláků. Ústecký policejní rada obvinil z výtržnictví a ublížení na zdraví jednoho z účastníků konfliktu. Sedmačtyřicetiletý muž zranil podle policie jednoho člověka.

Někteří Romové tvrdí, že příčinou napětí je početná rodina Polákových. Prodává prý drogy a je agresivní ke svému okolí. „Napadli dřevěnými holemi ženy dalších rodin Cibriků a Horvátů a jejich chlapi si to nenechali líbit,“ popsal počátek rvaček mezi romskými rodinami padesátiletý muž. Skupina Romů z ústecké části Předlice dokonce sepsala petici, ve které žádají vystěhování rodiny Polákových, která je podle nich zdrojem střetů a násilností v obvodu.

Košice 21. dubna

Největší romské sídliště na Slovensku Luník IX. v Košicích bylo dva týdny bez vody. Vedení Východoslovenské vodáren-ské společnosti totiž roz-hodlo, že neobnoví dodávky vody zhruba 5000 tamních obyvatel, dokud vodárnám neza-platí alespoň polovinu z dlužných 4,17 milionu korun. Podle mluvčí košické radnice Zuzany Bobíkové totiž z 807 tamních rodin, které na

sídlíšti obývají 666 bytů, si řádně platí poplatky za bydlení jen 22 rodin.

„Žijeme tady hůř než indiáni,“ rozčiloval se jeden z místních mužů před sídlem místní-ho úřadu, kde je jediný fungující hydrant pro zásobování lidí pitnou vodou. Dodávka vody byla obnovena 4. května.

Nový Bor 23. dubna

Hlavním cílem nově založené Romské demokratické sociální strany (RDSS) je dostat Romy do Poslanecké sněmovny. Strana, která byla zaregistrovaná na ministerstvu vnitra 22. března, si v sobotu 23. 4. na konferenci zvolila vedení strany. Předsedou strany byl zvolen novo-borský podnikatel a jeden ze zakla-datelů strany Miroslav Tancoš. Nová strana chce podle Tancoše zajistit Romům to, na co mají právo –

především slušné bydlení a uplatnění. „Podle odhadů žije v České republice kolem 350 000 až 400 000 Romů, tři čtvrtiny z nich žijí v holobytech nebo nevyho-vujících bytech a téměř 95 procent jich je nezaměstnaných,“ řekl ve své úvodní řeči Tancoš. Rasová diskriminace je podle něj každodenní součástí života Romů. To vše chce strana změnit. Podle ostravského zástupce Františka Siváka, který byl zvolen druhým místopředsedou, bude v příštích měsících hlavním úkolem strany přesvěd-čit Romy, aby byli v prosazování svých zájmů jednotní. „Musíme jít k volbám a podpořit svou stranu,“ zdůraznil Sivák. RDSS má kolem 1600 členů. Od května by strana měla začít fungovat v Praze.

Washington 25. dubna

Ve třech táborech pro romské uprchlíky, které v jihosrbském Kosovu vybudoval úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), přesahuje toxicita životního prostředí všechny rekordy. Romské děti v těchto táborech byly vystaveny takové koncentraci olova, že buď zemřou, nebo jejich mozky budou nenávratně poškozeny. Informoval o tom šéf mise dvou humanitárních organizací v Kosovu Paul Polansky v článku pro vydání amerického deníku International Herald Tribune.

V táborech v Žitkovaci, Cesmin Lugu a Kablare byly nejhůře postiženy romské děti ve věku do šesti let, což znamená mimo jiné všechny děti, které se v tábo-rech po jejich vybudování před více než pěti lety narodily. Již nyní se prý u mnoha dětí v táborech projevují známky otravy olovem: ztráta paměti a motorické koordi-nace, zvracení a křeče.

Tábory pro Romy v severním Kosovu byly budovány od listopadu roku 1999 pro zhruba 500 uprchlíků z Kosovské Mitrovice.

ILUSTRAČNÍ FOTO

Kateřina Jacques

Oranžová stužka proti

Byl první jarní den a my všichni z redakce jsme vstávali mnohem dříve než obvykle. Rychle jsme sbalili všechny ty různé letáky, improvizovaný stánek, který sestával z redakčního stolku na počítač a vypůjčeného slunečníku, nezbytnou oranžovou deku, loga našeho sdružení a další atributy pro akci „Oranžová stužka“. První jarní den, 21. březen, se stal od letošního roku v České republice také Dnem pro odstranění rasismu.

Den pro odstranění rasismu se ve světě slaví už téměř čtyřicet let. K nám však myšlenka vzpomenout na výročí z roku 1960, kdy v jihoamerickém městě Sharpeville policie brutálně zasáhla proti účastníkům antirasistické demonstrace, dorazila letos poprvé. Při africké demonstraci tehdy zemřelo šedesát devět lidí, kteří protestovali proti zákonům apartheidu. V roce 1966 byl Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace uznán Valným shromážděním OSN, které zároveň vyzvalo

všechny státy, aby posílili úsilí o odstranění všech forem rasové diskriminace. V České republice se stalo hlavním iniciátorem kampaně Multikulturní centrum Praha. Ve spolupráci nejen s naším sdružením, ale i dalšími nevládními organizacemi lidsko-právního charakteru vznikla kampaň s názvem „Oranžová stužka“, která proběhla v pěti českých a moravských městech: v Praze, Brně, Liberci, Ústí nad Labem a Olomouci. Oranžovou stužku si ten den nechala připnout řada lidí a každý z nich tak sám sebe označil za člověka, který je proti rasové diskriminaci. Nechyběli mezi nimi například Táňa Fišerová, Petr Uhl, Martin Mejstřík nebo Vojta Kotek.

- Asi kolem půl deváté jsme dorazili na určený plácek poblíž tramvajové zastávky na I. P. Pavlova. Než jsme stačili postavit stánek a rozložit letáky, časopisy a ostatní materiály, už tu byla skupinka prvních dobrovolníků. Náš nejmladší redaktor přivedl své spolužáky ze základní školy v Nuslích. Právě dobrovolníci, mezi nimiž byli studenti romistiky, ale i žáci základních a středních škol, měli práci nejtěžší. Chodit a postávat všude tam, kde je hodně lidí, a snažit se sdělit, o co se vlastně jedná a proč právě oranžová stužka. Lidé pospíchali, a tak byli tito mladí lidé, kteří nám přišli nezištně pomoci, často odbýváni. Přesto však vydrželi.

„Večer před akcí jsem brouzдал na internetu a zašel i na stránky Mul-

Náš stánek na I. P. Pavlova časně zrána

tikulturního centra. Byla tam velká výzva, že hledají dobrovolníky pro kampaň Oranžová stužka. Poslal jsem e-mail a ještě ten večer mi zavolala jedna z organizátorek. Tak jsem tady,“ vyprávěl mi Tomáš, jeden z dobrovolníků, jak se dostal ke kampani. My, kdo jsme stáli celý den u stánku, jsme se setkali s mnoha protichůdnými názory. „Jsem rasista a nestydím se za to,“ přišel nám až ke stánku sdělit urostlý mladík. Hned ale sahal po letácích a zajímal se, co že za „hloupou akci“ to tu dnes organizujeme. Když jsem se zeptala, proč se vlastně o tyto letáky, na nichž byly převážně informace týkající se boje proti rasismu a o organizacích, jež se touto problematikou zabývají, zajímá, odvětil, že se chce mrknout, „co tam píšem za bláboly“. Někteří lidé byli naopak velmi otevření a hovořili s námi o Romech a problémech například v místě svého bydliště.

Stánek Amnesty international, v červeném Eva Dobrovolná

Proti rasismu

„Lidi většinou pospíchají, takže si vezmou leták a jdou dál. Nechtějí ani diskutovat, moc je to nezajímá,“ řekla jedna ze studentek-dobrovolnic postávajících na Tylově náměstí. „Někdy se lidi ptají, o čem to vlastně je. Tak je posílá-

me ke stánku, že tam dostanou víc informací a materiálů. O Dni pro odstranění rasismu většinou vůbec nevědí.“ Mladí lidé, kteří se rozhodli přiložit ruku ke společnému dílu, v tomto případě k boji proti rasové diskriminaci, byli čas-

to hodně překvapeni. „Jedna paní mi řekla: Já jsem odjakživa nebyla rasistka, ale teď teda ty Cigáni, jak kradou, tak se ze mě na starý kolena rasistka stala,“ udiveně vypráví jeden z dobrovolníků.

- Na Florenci měli svůj infostánek lidé z Amnesty International. Eva Dobrovolná, tisková mluvčí AI, byla u stánku téměř celý den a sdělila mi své pocity. „Já jsem tady od rána a je to hodně zajímavé,“ řekla. „Někteří lidé se zastaví, jiní utíkají. Když už se někdo zastaví a má zájem, není tady prostor a čas vysvětlovat problém rasismu do hloubky. Poslechnou si informace, přečtou si leták a nechají si připnout stužku. Obdivuji naše mladé dobrovolníky, že se nevzdávají, a když jsou několikrát odmítnuti, stejně pokračují dál. Myslím, že i pro ně je to zajímavá zkušenost. Mám pocit, že pro velkou část veřejnosti je přijatelná právě takováhle nenásilná informativní kampaň, kdy si oni, pokud mají zájem, pro informaci přijdou, a pokud ne, tak pokračují dál... Je důležité, aby tady existovala možnost informace nabídnout, a záleží pak na každém, jestli o ně má zájem, nebo jestli je lhostejný. Tím, že si pak člověk nechá připnout stužku, se vlastně sám zviditelní a ukáže, že on rasismus nepodporuje. Negativní reakce samozřejmě jsou, bohužel. Jednotlivé případy jsme zaznamenali, ale není to nic, co bychom nečekali. Lidi nadávají nejvíce na Romy. Řeknou já nejsem rasista, ale Cikány rád nemám. Přesto však musím říct, že většina lidí si stužku připne a akci vítají,“ uvedla Dobrovolná.

- Další stánek Poradny pro uprchlíky stál v Celetné před budovou fakulty Univerzity Karlovy. Možná právě proto tady žádné negativní reakce nezaznamenali. „Lidi sami moc nechodí, musíme je oslovovat. Když ale vysvětlíme, že nechceme žádné peníze, jsou ochotní a stužku si nechají připnout. Menší zájem je o materiály. Sem tam se ale najde někdo, kdo si přijde pro letáček a popovídat si. Jedna paní mi řekla, že si stužku připnout nenechá, protože bydlí na Žižkově a bojí se, že kdyby někdo viděl, že má stužku, zmlátí by ji,“ vyprávěla Markéta Poláčková z Poradny pro uprchlíky.

- Na ulicích bylo ten den vidět hodně lidí, kteří se nechali tzv. ostužkovat. „Mám hrozný dobrý pocit, když jdu dnes po ulici a potkávám lidi, kteří tu stužku mají, když jdu do obchodu a prodáváčka má taky stužku. Odvodím z toho, že všichni ti lidé to cítí jako já a pociťují fenomén spojení,“ podotkla Kateřina Jacques, vedoucí sekretariátu úřadu zmocněnce pro lidská práva S. Karáska. „Dodává to člověku odvahu a kuráž.“

- I my jsme měli z celé akce dobrý pocit. Rozdala se spousta oranžových stužek, rozebrány byly téměř všechny časopisy, které jsme na stánek dodali. Negativní reakce, se kterými jsme se během dne setkali, jsme tak nějak očekávali. Ale přesto, pozitivních bylo mnohem víc. A to člověka zahřeje na duši a dodá mu to chuť do další práce. Boj proti rasové diskriminaci není marný!

„Oranžová stužka – co to je?“ ptali se kolemjdoucí

Náš časopis lidi zajímal nejvíce

„Rasismus je zlo, proti kterému musíme bojovat,“ říká Maďar žijící v Čechách

Otázka:

Joseph Ratzinger alias Benedikt XVI. byl na počátku dubna zvolen novou hlavou římskokatolické církve. Jste spokojeni s volbou nového papeže? Domníváte se, že bude správným nástupcem Jana Pavla II.?

Robert Holub
truhlář, 32 let

S volbou nového papeže rozhodně nejsem spokojen. Připadá mi to jako výsměch. Nedávno jsem se dozvěděl, že v roce 2001 přikázal svým podřízeným, ať utají všechny případy pedofilie, které se dějí v církvi alespoň na deset let. Policie ani státní moc v tomto nic nezmůžou. A to ani nebudu hovořit o tom, že byl Henleinec. I když je to tenkrát, tak si myslím, že papež by měl mít mnohem čistší štít, než má právě Ratzinger.

Jan Pfauser
pracovník ostrahy, 66 let

Já jsem křesťan, takže jsem o novém papeži samozřejmě slyšel. Moc toho o něm ale nevím. Když jsem ho viděl v televizi, připadal mi jako sympáťák. Jana Pavla II. jsem měl velmi rád a je škoda, že odešel. Myslím, že nový papež byl vybrán dobře.

Emil Šarko
důchodce

Já proti novému papeži nic nemám. Každý má svoji víru. Vím jen, že nový papež je Němec. Sledoval jsem volby v televizi. Sám jsem si přál, aby byl zvolen náš kardinál Vlk.

Marie Fedáková
důchodkyně

Já o tom vůbec nic nevím. Slyšela jsem jenom, že zemřel papež a že už je zvolený nový. Ale nic víc o tom skutečně nevím. Jsem pořád v práci a mám spoustu vnučat a nemám čas sledovat události. Jsem věřící.

Joseph Ratzinger I

V úterní podvečer 19. dubna se z balkonu svatopetrského chrámu v Římě ozvala známá formule „Habemus papam“ – „Máme papeže“, která ohlašuje celému světu volbu nového nástupce apoštola Petra. Tentokrát se jím stal osmasedmdesátiletý teolog Joseph Ratzinger, pocházející z bavorského městečka Marktl am Inn.

Společně se dvěma sourozenci vyrůstal v rodině polkojevního úředníka, kde se víra stala samozřejmou součástí každodenního života. Od raného dětství byl budoucí papež vychováván nejen v duchu tradiční lidové zbožnosti, ale také v odporu proti totalitním ideologiím, jež si ve 20. století nárokovaly získat pro sebe duši člověka. Stálost katolické nauky považoval od té doby za přirozenou odpověď na všechna pseudonáboženská a názorová chaos. Členem „Hitlerovy mládeže“ se musel Joseph Ratzinger stát povinně a proti své vůli. Jeho odpor k Hitlerovu režimu dokumentuje i dezertace z wehrmachtu ještě před koncem války. Po vysvěcení na kněze působil na několika německých univerzitách, kde se stal velkým stoupencem reformu uvnitř církve a vystupoval proti myšlenkové strnulosti Vatikánu. Významně ovlivnil i jednání II.

Vatikánského koncilu, na němž patřil k průkopníkům otevírání církve vůči světu. Na konci 60. let se však stal přímým svědkem násilných studentských bouří, zasahujících většinu západní Evropy. Tyto události souvisely také s revoltou tehdejší mladé generace proti rodům, společenským konvencím a zásadám tradiční morálky.

To všechno Ratzingera, který nezapřel konzervativní rodinné prostředí, dráždilo. Z tohoto důvodu se postavil na stranu kritiků přílišného sblížení církve s moderní společností a rychlého opouštění tradičních věroučných pravd, protože se obával, aby nedošlo k jejich úpravám jen podle momentálních ideových potřeb. Odmítal také nahrazování osvědčených církevních struktur demokratickými formami. Vystupoval rozhodně proti požadavkům na liberalizaci přístupu církve k otázkám svěcení žen,

Benedikt XVI., vlastním jménem Joseph Ratzinger, se narodil 16. dubna 1927 v německém bavorském městečku Marktl am

Inn. V deseti letech se s rodiči a bratrem přestěhoval do Traunsteinu, kde vystudoval reálnou školu. Později tam začal navštěvovat arcibiskupský seminář sv. Michala. V roce 1941 se Ratzinger stává členem nacistické organizace Hitlerjugend, která sdružovala německou nacistickou mládež. Podle jeho slov se však musel ve svých 14 letech zapsat proti své vůli, protože se členství v této hit-

lerovské organizaci stalo povinné. O dva roky později je přiřazen k válečné protiletadlové obraně, nejprve v samotném Německu, později na německo-maďarské hranici. V roce 1945 však Ratzinger z armády dezertoval a vrátil se ke studiu. V Mnichově studoval teologii a filozofii a v červnu 1951 byl vysvěcen za kněze. Od roku 1952 působí jako profesor teologie na mnoha německých univerzitách. Mnichovským arcibiskupem byl jmenován v březnu roku 1977. Ještě téhož roku, o několik měsíců později, se stal kardinálem.

Ratzingerova velká kariéra odstartovala v roce 1981, kdy se stal prefektem mocné Kongregace pro

Benediktem XVI.

sexuální morálky anebo celibátu kněží. Kvůli názorovým rozepřím se tehdy rozešel i s řadou svých přátel.

Nekompromisní postoje vedly také k tomu, že byl v roce 1977 jmenován mnichovským arcibiskupem a o čtyři roky později získal prestižní místo prefekta Kongregace pro nauku víry. Překvapivá rychlost nynější volby svědčí o uznání jeho schopností a respektu, jakému se těšil také v kardinálském kolegiu.

V souvislosti s jeho poměrně vysokým věkem se hovoří o tom, že byl zvolen jen na přechodnou dobu. V novém úřadu však bude přesto muset čelit naléhavým výzvám v podobě prohloubení vnitrocírkevní komunikace, rozvoje ekumenických a mezináboženských vztahů, vyostřujících se sociálních problémů ve světě, zmírnění napětí v mezinárodních vztazích a zároveň hledání cest, jak nabídnout přívětivou tvář církve současné společnosti. K dialogu se symbolicky přihlásil i výběrem svého papežského jména. Pokud se podíváme do minulosti, zjistíme například, že Benedikt XIV. proslul již v 18. století velkou tolerancí a Benedikt XV. usiloval o zastavení válek. Ratzinger dal najevo i zájem obnovit opět duchovní tvář Evro-

py, jejímž spolupatronem je i sv. Benedikt.

Během své činnosti bude nepochybně často srovnáván se svým předchůdcem Janem Pavlem II. Ten se totiž nebál bořit zažitě představy a konvence a budovat otevřený vztah nejen s věřícími, ale i lidmi jiného přesvědčení, bez ohledu na jejich etnickou či kulturní příslušnost. Stal se také mužem velkých gest.

Je třeba, aby Benedikt XVI. dokázal vystupovat nejen jako kazatel, ale především přítel dnešního člověka

V době svého pontifikátu blahorečil v roce 1997 prvního Roma, katalánského vesničana Ceferina Jimeneze Mallu, který byl zavražděn během španělské občanské války, když bránil zatčeného kněze. K vrcholům však patřilo poselství „Mea culpa“, v němž se před pěti lety omluvil za všechny chyby,

kterých se křesťané a katolíci během staletí svých dějin dopustili vůči svým bližním. Ve výčtu vin byla zahrnuta například provinění v oblasti útoků na svobodu náboženského vyznání, dodržování lidských práv a důstojnosti člověka a také netolerantní jednání proti přistěhovalcům a Romům.

Nepochybně všechny tyto zkušenosti z posledních let se promítanou i do formulování programové linie nového papeže. Je totiž třeba, aby dokázal vystupovat nejen jako kazatel, ale především přítel dnešního člověka. ■

nauku víry. V této funkci veřejně kritizoval homosexualitu a svatby gayů a lesbiček, odmítal náboženský pluralismus, vysvěcování žen na kněze a umělé přerušování těhotenství. Vysloužil si proto přezdívku „pancéřový kardinál“. Přesto je prý povahy mírné a starostlivé. Dvacet let působil jako nejblíže

poradce papeže Jana Pavla II. V roce 2000 vystoupil se svou teorií, podle níž jsou ostatní křesťanské církve nedokonalé a vyvolal tak bouřlivé debaty mezi protestanty. O dva roky později se stal děkanem kolegia kardinálů, nejblížešního poradního sboru papeže Jana Pavla II. 19. dubna 2005 byl po smrti Jana Pavla II. zvolen novým papežem a přijal jméno Benedikt XVI. Stává se tak po 480 letech dalším německým papežem a zároveň historicky nejstarším zvoleným papežem, je mu totiž 78 let. Nový papež Benedikt XVI. je dobrým klavíristou, miluje Mozarta. Nemá rád rockovou hudbu a hovoří deseti světovými jazyky.

Fakta o novém papeži

Foto **Tomáš Kofroň**

7

Darina Kulínová prodavačka

My jsme katolická rodina. Volbu nového papeže jsem sledovala. Nového papeže Benedikta XVI. však nemůžu ani podpořit ani odsoudit, protože o něm zas tolik nevím. Víím, že je to Němec. Musím ale říct, že se mi vůbec nelíbí, že byl členem Hitlerjugend. Jan Pavel II. byl dobrý papež, uvidíme, s čím přijde ten nový.

Tomáš Gorol dělník

Já jsem tu volbu vůbec nesledoval. Smrt Jana Pavla II. jsem zaznamenal. Slyšel jsem také, že se diskutovalo o tom, zda by měl být papežem černoch. Podle mě ale nezáleželo na barvě pleti. Papež Jan Pavel II. odvedl dobrou práci a myslím, že nebude snadné na ni navázat.

Jan Horváth nezaměstnaný

Na nového německého papeže nemám moc pozitivní názor. Slyšel jsem totiž, že byl v mládí členem Hitlerjugend, a to podle mého není nejlepší předpoklad pro to, stát se papežem. Ale už je zvolen a nic s tím nenaděláme. Jana Pavla II. jsem měl rád. Papežské volby jsem nesledoval.

Adéla Novotná studentka

V televizi jsem slyšela, že byl zvolen nový papež, ale nic o něm nevím a nezajímám se o to.

Sabina Brázdrová studentka

Slyšela jsem, že Ratzinger byl v mládí členem Hitlerovy mládeže, ale celá jeho rodina byla vlastně proti tomu. Když umíral Jan Pavel II., nedalo se to nezaznamenat. Média o tom masivně informovala. Nijak zvlášť se mě to ale nedotýká. Nový papež je velice konzervativní, a proto se domnívám, že ve srovnání s Janem Pavlem II. bude spíše horší. Jan Pavel II. byl takový otevřenější.

fotoanketa

Martin Horváth, mladší bratr dnes mediálně slavnějšího Vlastimila, finalisty ostře sledovaného druhého ročníku soutěže Česko hledá SuperStar. Oba spojuje kromě příbuzenského pouta poměrně velká podobnost a také milé charakterové vlastnosti... skromnost, slušnost, jistá míra pokory. Víme, je obtížné tvrdit to po pár hodinách a několika dnech korespondence, ale něco prostě vidíte a vycítíte.

Penalta proti Německu

Martinovi je dvaadvacet, hraje fotbal na vysoké úrovni. Jeho domovský klub je Marila Příbram. Hrál v juniorské reprezentaci a také na Euru, kde střílel dokonce penaltu proti německému týmu. Jako dítě měl rád Ronaldu a z českých borců se mu líbí styl Tomáše Rosického. Deset let hrál tenhle „tvrdý hoch“ na klavír.

Od kolika let hraješ fotbal?

Pokud si dobře pamatuju, tak jsem na hřišti poprvé stál v nece-lých pěti a o rok později jsem u nás v Čerčanech začal hrát za místní FK Slavoj. V tomto týmu nebyla žádná příprava, tak jsem rovnou hrál za mladší žáky. To znamená, že jsem byl v jednom mančaftu s kluky o tři i čtyři roky staršími. A vlastně i v následujících letech jsem vždycky hrál o věkovou kategorii výše, než do které jsem patřil.

Jak ses z tohoto, dá se říci provinčního, klubu dostal do „velkého“ fotbalu?

Už po třech letech jsem hrál za starší žáky a v deseti letech si mých výkonů všimli v Benešově. Tak jsem tam přestoupil a právě v Benešově už jsem hrál celostátní žákovskou ligu. Tam jsem odehrál obě žákovské kategorie (za mladší i starší žáky). Ve čtrnácti mě fotbal na vrcholové úrovni přestal bavit, najednou jsem nevěděl, jestli chci sportu dávat tak moc. Právě proto jsem odešel z Benešova a začal hrát jenom pro zábavu krajský přebor v Pyšelicích. Díky svému věku, bylo mi teprve čtrnáct, jsem se stal raritou celé soutěže, protože jsem hrál s dospělými.

Tehdy to rozhodně na kariéru vrcholového fotbalisty nevypa-dalo, že...

To určitě ne. Naštěstí mi po půl roce došlo, že v Pyšelicích mě žádná velká fotbalová budoucnost nečeká, tak jsem se vrátil opět do Benešova. Přesl jsem už do staršího dorostu, kde už jsme začali hrát českou ligu, což je druholigová soutěž. Tam jsem působil dva roky. První rok jsme postoupili do celostátní ligy a další rok už jsem hrál celorepublikovou ligu, kde jsem odehrál asi pět zápasů. Pak si mě všimli a odtáhli mě do Příbrami.

Jak je to vlastně s mladými kluky, když jsou dobří? Motají se kolem nich už třeba v doro-

stu lidí, kteří vybírají fotbalisty pro profesionální kariéru?

Začal jsem to tak nějak vnímat až v dorostu. Občas jsem zaslechl svoje jméno, když o mně lidi z branže mluvili. Já jsem se v dorostenecké lize ocitl jako čtrnáctiletý, takže jsem byl vlastně o čtyři roky mladší než ostatní kluci. Asi i proto se o mně docela mluvilo.

Měl si ještě před přestupem do Příbrami nějaké nabídky?

Měl. Lákali mě do Slávie, taky do Blšan nebo Olomouce. Bylo toho hodně.

Proč sis nakonec vybral Mari-lu Příbram? Ve Slávii jsou pře-ce určitě lepší podmínky.

To je pravda. Jenže tenkrát jsem o tom vlastně vůbec nic nevěděl, ani naši, a manažera jsem taky neměl. Po dohodě se starším brá-chou jsme se rozhodli, že bude lepší, když nastoupím do menšího klubu, kde si víc zahraju. Já chtěl hlavně hrát. Příbram byla tehdy tak nějak ve středu tabulky, tak jsem se rozhodl to zkusit. Bylo mi tehdy šestnáct.

Tak jsi tedy začal hrát za dorost?

Nastoupil jsem hned do přípravy A týmu. Ta příprava mi vyšla velice dobře a bylo mi řečeno, že se mnou počítají do ligy. Tenkrát nás trénoval Jirka Kotrba, hodně se mi to líbilo. Odjeli jsme ale na soustře-dění na Kypr a já jsem se posled-ní den ošklivě zranil a vlastně jsem potom rok a půl marodil s kotní-kem. Zranění představuje pro kaž-

dého sportovce a fotbalisty samo-zřejmě nevýjímaje obrovskou komplikaci a někdy i konec ka-riéry.

Jak je to s tebou dnes? Když jsem se díval na současné sestavy Příbrami, nenašel jsem tě tam...

Jsem normálně v kádru, ale moc šancí, abych si zahrál za „Áčko“, popravdě nedostávám. Takže hra-ju i za B tým. V mužstvu je nás dva-cet, z toho se vždy na hrací listinu zapisuje šestnáct lidí a ostatní jdou hrát do „Běčka“. Záleží to na tré-nérovi, který sleduje výkony fotba-listů při trénincích a podle toho určuje, kdo nastoupí na zápas.

Podle postavy bych tipoval, že hraješ spíš někde na středu...

Hraju záložníka. Post, který mi sedí nejvíce, je určitě střední zálož-ník.

Kdy jsi vlastně poprvé nastou-pil do ligového zápasu?

Vlastně až loni na podzim proti Slovácku.

Jestli dobře počítám, tak mezi tvým zraněním a dneškem uplynuly tři roky. Co jsi dělal v té době?

Po úrazu to nebylo ono, trénoval jsem a hrál za „Běčko“. Až loni na podzim si mě tréner Kopáč vytáhl zpátky a já hrál zase za „Áčko“.

Máš už ligový gólový úspěch?

Bohužel v lize se mi ještě gól nepošťestilo dát.

Jaké máš plány do budoucna?

Je ti dvaadvacet, tudíž nejvyš-ší čas začít hrát.

Ted' se chystám trénovat a trochu vyčkáám, jestli začnu hrát, a pokud by to nějak nevycházelo, budeme s manažerem Pavlem Zikou uva-žovat o nějakém hostování.

Máš nějaký fotbalový vzor?

Určitě Ronaldo, když jsem byl mladší. Svým stylem se mi hodně líbí třeba Tomáš Rosický. Vyroženě nějaký vzor ale nemám.

Jsi Rom, takže to nemůžeme nezmínit. Setkal ses ve fotba-le s dalšími talentovanými Romy?

U nás v Čerčanech ne. Když jsem začínal, byl jsem skutečně jedinej. V Benešově taky žádnéj nebyl, jenom já sám. Poprvé jsem se s Romem setkal až v Příbrami, s Martinem Špinarem.

A co jiná mužstva? Hraje v lize krom tebe nějaký jiný Rom?

Ani nevím. Tedy, věděl jsem o někom v Budějovicích, ale jinak fakt netuším.

Hrál někdy Rom za reprezen-taci? Neslyšel jsi o tom?

Myslím, že bohužel ne.

Rodina

Ted' se zeptám na vaši rodinu. Rodiče vás vedli k romství?

Já bohužel romsky neumím, ani bráchové, vlastně ani mamka. Jenom táta mluví romsky. My jsme v tom vlastně vůbec nevyrostali. Nebyli jsme v kontaktu s žádnou romskou komunitou, nebylo odkud se přiučit. Č

Kdybych nehrál fotbal, asi bych byl v kapele s bráhou. Hrál jsem deset let na klavír.

Č Co třeba romská muzika?
Ani tu jsme doma neposlouchali.

Já bych třeba na první pohled vůbec neřekl, že jsi Rom. Musel jsi někdy řešit nějaký problém související právě s vizáží, identitou?

Pár jich bylo, ale určitě ne nic, co by mě nějak poznamenalo. Když jsem přišel do Příbrami, byli tam samí dospělí chlapi, já byl vlastně nejmladší. Tam mi dávali docela zabrat. Myslím si ale, že to bylo spíše kvůli věku než kvůli tomu, že jsem Rom.

Dal ti někdo ze spoluhráčů někdy vysloveně najevo, že s Cigánem hrát nebude?

Tak samozřejmě. Většinou při nějakém konfliktu. Padaly nadávky, někdy i ostřejší. Já jsem to ale nikdy nějak zvlášť nerešil. Když už jsem se ale dostal do mančafu a ti kluci pochopili, že s nimi prostě budu hrát, bylo to najednou úplně v pohodě.

Máš tedy pocit, že v českém fotbale může existovat rasismus?

Asi jo, určitě.

Zažil jsi někdy diskriminaci třeba od trenéra, například že tě nechtěl stavět a podobně?

Vyloženě takhle asi ne. Ale vždycky jsem to měl těžší. Je to i teď. Když přišlo na to, jestli má hrát Horváth nebo někdo druhý, většinou dostal šanci ten druhý. Musíš neustále lidi přesvědčovat. Někoho trenér zhlédne jen na jednom tréninku a hned ho zapíše do sestavy, ale já jsem pořád pod dohledem, musím se strašně snažit. Myslím, že tohle funguje i obráceně. Vem si, že ty bys měl vlastní fotbalový tým s romskejma klukama a měl bys tam jednoho bílýho. Taky bys ho asi víc hlídal, ne?

Pokud to v Příbrami nevyjde, myslíš si, že existuje reálná možnost, že se objevíš v nějakém ligovém mužstvu?

Doufám, že je. I teď před sezonou jsem měl nějaké nabídky. Já když jsem přišel, tak o mně v novinách psali jako o největším fotbalovém objevu, takže jméno jsem si snad trochu vybudoval.

Cítil jsi někdy takzvanou romskou toulavou duší? Nemyslím tím, že bys chtěl cestovat, ale spíš takové to: už jsem tu dlouho, už mě to nebaví, chci změnu...

Někdy jo, ale rozhodně ne před ligovým zápasem. Když chybí motivace, tyhle stavy přicházejí.

Celkem dost by mě zajímalo, jak je to s finanční stránkou věci. Odkdy jsou ligoví hráči placeni? Kdy jsi ve fotbale vydělal první peníze?

Někteří mladí kluci mají smlouvy třeba už ve čtrnácti. Já jsem první smlouvu podepsal v šestnácti.

Brácha Vlastík a SuperStar

Tvůj brácha Vlasta je v současné době hodně populární. Z finálové dvanáctky lidí, kteří se ucházejí o to, být superstar, patří pořád mezi postupující. Podporoval jsi ho nějak?

To bylo takhle. Vlasta tam vůbec jít nechtěl. My jsme ho chtěli přihlásit už do minulého ročníku. Přemlouvali jsme ho. On se hudbě věnuje celý život a jde mu to. Brácha je takový skromný, nikam se netlačí, což je možná v téhle branži chyba. Ani teď se přihlásit nechtěl. Dokázali jsme ho ale nakonec přemluvit.

Kolik máš sourozenců?

Tři, jsme čtyři bráchové, Vlasta je o pět let starší než já.

Hráli jste spolu někdy fotbal?

Hráli, ale jenom tak...

Kdybys mohl nějak popsat bráchu Vlastu, něco na něj prásknout, to víš, teď to všechny zajímá...

Vlastík byl už od malička takový rozvázný, klidný, zodpovědný. To já jsem jeho pravý opak. Další z mých bratrů je taky dost impulzivní, ale Vlastík je dost v klidu. Už devět let má přítelkyni, teď měli zásnuby.

Jak vidíš bráchovy šance v soutěži?

Myslím, že má velký šance. Když se ale podívám třeba na internet, na chat, tak se vždycky zhrozím, co všechno tam je za rasistickou špinu. Asi to nebude mít jednoduché. Mě to vždycky hrozně rozhodí. O bráchové velkém talentu jsem ale fakt přesvědčený.

A co ostatní bráchové?

Nejstarší Emil se živí také muzikou, hraje na společenských akcích. Umí na klávesy, jeho manželka zpívá. Jmenují se Horváth Band. Radkovi je 28 a taky je hudebník. Hraje ve Vlastíkově kapele Frenzy. Tihle dva mají rádi tvrdší hudbu. Spíš takový poprock.

Zelená je tráva

Byl jsi i členem juniorské reprezentace...

No, tam jsem hrál vlastně od šestnácti do devatenácti.

Můžeš říct, který svůj fotbalový moment považuješ za nejdůležitější?

Ve třetí lize bylo takových momentů hodně. Ve vyšší lize zatím tolik šancí nebylo. Nejdůležitější momenty jsem zatím asi zažil v juniorské reprezentaci. Na jednom turnaji jsme hráli finálový zápas s Německem a já jsem kopal penaltu. Taky jsem si zahrál na Euru. Hezký vzpomínky.

Jsi takový ten tvrdohlavý typ, který si jde za svým? Věříš, že ještě přijde ta velká šance?

Když jsem do toho šel, tak jsem vůbec netušil a neznal ty věci okolo. Myslel jsem, že je to prostě jenom fotbal. Věřil jsem, že když půjdu na hřiště a odvedu tam dobrou práci, vrátí se mi to. Existuje tam ale spousta okolností, které mi vadí. Vztahy mezi trenérem a hráčem a mezi spoluhráči samotnými nejsou vždycky úplně idylické.

Škola

Začal jsi s profesionálním fotbalem hodně brzo. Jakou jsi vystudoval školu?

Noo, to bude zajímavější. Základku jsem vychodil normálně. Pak jsem se dostal na zemědělskou, ale fotbal se začal pomalu rozjíždět a nešlo to skloubit. Zkusil jsem tedy studium managementu v Benešově. Přišla ale fotbalová šance v Příbrami a zase se to nějak nepovedlo... Nakonec jsem se vyučil obchodníkem.

Přemýšlel jsi někdy, co bys dělal, kdybys nehrál fotbal?

Všechno se to sesypalo tak rychle, že jsem o tom popravdě ani neměl čas přemýšlet. Asi bych hrál v kapele s bráchou, hrál jsem 10 let na klavír.

Jsou tvoji rodiče sportovní fanoušci?

Ani moc ne, táta se mnou občas jezdí.

Jak vypadá běžný den prvoligového fotbalisty?

Většinou máme jeden nebo dva tréninky za den. Když už se blíží zápas, je lehčí trénink. V den zápasu začínáme trénovat od rána, i když zápas je třeba až odpoledne.

Sleduješ fotbal v televizi?

Dřív jsem to hodně sledoval, teď je ale méně času.

Kdybys měl sám sebe popsat jako fotbalistu?

Řekl bych, že jsem tvořivý. Trenéři by chtěli, abych byl tvrdý, bojovný a jezdil po zadku. Když mám balon, tak snažím vytvářet situace a šance pro spoluhráče. ■

Kříž připomínající oběti letského tábora

EP odsoudil diskriminaci Romů, ČR má zrušit vepřín v Letech

Problém postavení Romů ve společnosti je evropskou otázkou a členské státy Evropské unie se ji musí snažit společně vyřešit. Tento názor vyjádřila většina evropských poslanců během debaty týkající se rezoluce o postavení Romů, kterou Evropský parlament (EP) schválil ve čtvrtek 28. 4. „Musíme společně pracovat, abychom překonali stáletí předsudků, diskriminace a sociálního vyloučení Romů,“ prohlásil komisař Vladimír Špidla, který v EP představil zprávu komise o situaci Romů.

Text vyzývá instituce Evropské unie a členské i kandidátské státy EU, aby přijaly příslušná opatření, která povedou k lepšímu postavení Romů ve společnosti. Od Česka zvlášť žádá zrušení vepřína v místech bývalého koncentračního

ho tábora v Letech u Písku. Rezoluce také vyzývá členské a kandidátské státy, aby vytvořily strategii pro větší zapojení Romů do voleb všech úrovní, a to jako voličů i jako kandidátů. Podle europoslanců je rovněž nezbytné zavést stipendijní a školící programy pro znevýhodněné romské studenty.

Randsdorf: V Letech žádný koncentrák nebyl

Proti rezoluci hlasovalo 25 poslanců, z toho řada českých. Všech devět europoslanců za ODS odmítlo rezoluci kvůli pasáži o Letech. Stejně se zachoval i Miloslav Randsdorf (KSČM), který prohlásil: „Jako historik vím, že se ohledně Letů bezuzdně lže. Žádný skutečný koncentrák tam nikdy nebyl.“

Výrok komunistického europoslanc-

„Jako historik vím, že se ohledně Letů bezuzdně lže. Žádný skutečný koncentrák tam nikdy nebyl,“ tvrdí Milan Randsdorf.

ce pobouřil představitele romských sdružení. „Výroky europoslance Randsdorfa potvrzují, že tento člověk je pouhým ‚produktem‘ totalitního systému, který vybudoval prasečák v místech bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku,“ uvádějí představitelé romských sdružení Parlament Romů v ČR (PRČR) a Grémium romských regionálních představitelů (GRRP) ve společném prohlášení.

„Tábor v Letech u Písku byl veden jako internační tábor pro Romy. Lidé, kteří v něm byli a kteří přežili, ho nenazvou jinak než koncentrační tábor,“ řekl pro Romano vodi Čeněk Růžička z Výboru pro odškodnění obětí romského holocaustu. „Podmínky, v jakých lidé přežívali, byly horší než v Osvětimi. Může to potvrdit moje matka, Č

Č která byla v Letech a pak byla deportována do Osvětimi," dodal Růžička a pokračoval: „Samozřejmě to byl koncentrační tábor. Lidé se natahovali na kůl, romské ženy byly znásilňovány, zemřelo tam 241 dětí. Jestli si někdo dovolí říct, že tábor v Letech nebyl koncentrák, tak je buď šílenec, anebo je to jeho zbožné přání.“

Klaus: Do vepřína nám nemá EU co mluvit

Negativně se k rezoluci postavil i prezident české republiky a čestný předseda ODS Václav Klaus. O budoucnosti vepřína v Letech u Písku, který stojí v místech bývalého koncentračního tábora pro Romy, by se podle Klause mělo rozhodovat v Česku a ne v Evropské unii. „O vepřínu v Letech hlasovalo 760 poslanců, kteří nevědí, kde jsou Lety, kteří nevědí, že je tam vepřín, kteří nevědí, co se tam stalo," zdůraznil prezident.

Milana Ščku, předsedu PRČR a výkonného tajemníka GRPP Ladislava Bílého postoj prezidenta zklamal. „Václav Klaus si musí především uvědomit, že také on jako bývalý předseda vlády nese morální i politickou odpovědnost za to, že otázkou prasečáku se musel zabývat Evropský parlament," uvádí se v jejich prohlášení. Naopak premiér Jiří Paroubek (ČSSD) by se přimlouval za zrušení vepřína v Letech u Písku. „Z lidského hlediska by se mělo vyhovět," řekl novinářům Paroubek, který si nechá k problému zpracovat širší zprávu. Upozornil však, že pokud by stát vykupoval pozemky pod objektem, mohlo by to stát desítky milionů korun.

Podle šéfa diplomacie Cyrila Svobody je případ vepřína složitý, jak již ukázaly debaty v minulých letech. „Je tam velmi mnoho právních problémů, především ve vlastnických vztazích," uvedl. Také Svoboda si myslí, že vepřín by na takovém místě stát neměl.

Podle vládního zmocněnce pro lidská práva Svatopluka Karáska rezoluce EP nejspíš vyvolá nová jednání na toto téma. „Rozhodně se o tom bude jednat, ale nějakou senační zprávu, že by se to okamžitě rušilo, tu nemůžeme vydat," řekl Karásek.

Mírně skepticky se k výrokům českých politiků staví čeněk Růžička. „Čeští politici budou argumentovat nejednotností Romů, že ne všichni si odstranění prasečáku přejí. Dále budou argumentovat i tím, že ve společnosti převládá negativní názor na zrušení vepřína," uvedl Růžička.

Společnost AGPI Písek, která velkovýkrmnu pro 13 000 prasat

v Letech vlastní, již na konci 90. let prohlásila, že je ochotna se přestěhovat do nového provozu, kdyby jí byl poskytnut. „Toto stanovisko výměny ‚klíč za klíč‘ trvá. O zru-

v prostorách bruselského sídla Evropského parlamentu.

Výstavu připravil ve spolupráci s Výborem pro odškodnění romského holocaustu europoslanec

V květnu se v Letech u Písku konná každoroční pietní akt

šení vepřína nemůžeme hovořit, necítíme se být v tomto problému viníky," řekl ředitel AGPI Jan Čech.

Výstava europoslancům ukázala letský tábor

Podle prezidenta ČR Václava Klause většina europoslanců k celému problému nemá potřebné informace. „O vepřínu v Letech hlasovalo 760 poslanců, kteří nevědí, kde jsou Lety, kteří nevědí, že je tam vepřín, kteří nevědí, co se tam stalo," zdůraznil prezident. Těžko můžeme posoudit, zda má prezident pravdu nebo ne, každopádně se europoslanci mohli s koncentračním táborem seznámit prostřednictvím výstavy, která byla do 22. dubna (tedy ještě před hlasováním o rezoluci) k vidění

za německé Zelené Milan Horáček. „Je nemyslitelné, aby na místě, kde trpěli lidé, stál prasečák," řekl při vernisáži výstavy Horáček. Domnívá se, že odstranění vepřína je dnes již „evropskou záležitostí". Například ve Francii, Německu či Polsku by se něco podobného nemohlo stát, soudí poslanec.

Obrazovou dokumentaci k výstavě vybíral Čeněk Růžička a Markus Pape z Výboru pro odškodnění romského holocaustu (VPOH). „Bylo to poprvé v historii, kdy se ukázala čistě obrazová dokumentace bez komentářů. Byly tam pouze popisky jednotlivých fotografií," uvedl pro Romano vodi Čeněk Růžička. Vystaveny byly fotografie lidí, kteří byli v koncentračním táboře, historické materiály

a materiály ukazující současný stav. „Dobových fotografií je již velmi málo, protože Romové se v táboře nechávali fotit velmi neradi, ale přesto se nám podařilo shromáždit okolo 150 fotografií," dodal Růžička.

Letos v červnu bude expozice instalována v prostorách české Poslanecké sněmovny a v červenci v Senátu. „Jsme zvědaví na reakci českých zákonodárců a to, co se odehrálo po přijetí rezoluce EP, už nám trochu napovědělo. Jsme připraveni obhájit naše stanoviska, protože pravda je na naší straně," řekl na závěr Čeněk Růžička. ■

V roce 1995 odhalil v Letech tehdejší prezident Václav Havel památník. Podle zástupců romské komunity by vepřín měla od památníku přinejmenším oddělit bariéra, která by bránila v šíření nepřijemného zápachu. Měla by se také upravit příjezdová cesta. Na místě původního tábora dnes stojí velkokapacitní vepřín. Podle historických pramenů přišlo v táboře o život 326 lidí, z nichž asi polovinu tvořily děti. Romové se již delší dobu snaží o uzavření vepřína, ale zatím neúspěšně. V roce 2000 byl obětí tábora odhalen památník na hřbitově v nedalekých Mirovích.

Jak fotí Romy Chad Wyatt

rozhovor

FOTO: J. SUTTNER

Pamatuji si, jak mi před asi třemi čtyřmi lety volala poprvé jeho asistentka: „Pan Wyatt by vás rád portrétoval.“ Tenkrát jsme se nedohodli. Já chtěla potom ty fotky vidět a moci eventuálně společně s ním vybrat tu, která by se líbila jemu i mně. Nechtěl. Po nějaké době mě oslovil znovu a to už jsme se potkali, a pak znovu. Dala jsem mu několik tipů na další zajímavé Romy a pak jsem se konečně nechala vyfotit. Mám fotku, na které vypadám podstatně jinak než na všech ostatních. Civilně, jako když sedím s rodiči a sourozenci nebo nejlepšími kamarády a naprosto uvolněně se směji. Je mi jedno,

jestli mám vrásky kolem očí, pusou od ucha k uchu a vypadám tak či onak. Nevím, jak se to Chadovi povedlo. Já se, čtenáři, divte se, fotím dost nerada. Mám nacvičeno jen pár pohledů a ty jsem chtěla vnutit i Chadovi. Pravda, cvakal spouští, ale nějak se mu podařilo mě mezi tím zachytit, jak si na nic nehraji. Prostě nepropásl ten jeden z mála nestřežených okamžiků...

Vím, Chade, že jste vyrůstal napůl v New Yorku, napůl v Paříži. Ovlivnilo vás některé z těch měst více?

To se nedá takhle vyjádřit, není to černobílé, pravda, jsem napůl Č

Chad Evans Wyatt – známý fotograf specializující se na portréty. V posledních letech se pracoval na projektu romského obrození – zvečnil okolo stovky Romů z ČR.

Chad Evans Wyatt – známý fotograf specializující se na portréty. Vyrůstal v New Yorku a Paříži, ovšem od roku 1976 žije ve Washingtonu.

V Americe portrétoval mnoho senátorů, umělců, také pět amerických prezidentů. Jeho práce jsou zařazeny ve sbírkách hudebního oddělení Smithsonianova muzea, v Knihovně amerického Kongresu, v Národní galerii umění ve Washingtonu atd. Do Čech přijel poprvé v roce 1993. Původně doprovázel manželku pátrající po své rodině. Čechy se mu ale staly osudnými. Sedm let pracoval na projektu, jehož výsledkem jsou portréty 101 umělců, které vyšly i knižně.

Měly mnoho světových premiér. V posledních několika letech pracoval na projektu romského obrození. Zvečnil okolo stovky Romů z ČR.

Také tyto fotografie mají vyjít knižně. Zatím si je můžete prohlédnout na www.romarising.com

Text **Jarmila Balážová**Text **Archiv Chada, více na www.romarising.com; Jarmila Balážová**

Dagmar Kariková-Straková,
kostymérka loutkového
divadla v Ostravě

Miroslav Lazok,
muzikant a obchodník

Iveta Kováčová,
hlasatelka

Jan Balog,
trenér boxu

Karel Holomek,
místopředseda Rady pro
záležitosti romské komunity

Newyorčan a napůl Pařížan. Nemůžu ovšem říci, že jsem více jedno než druhé, stojím spíš někde uprostřed. A vyhovuje mi to tak, protože člověk, který je uprostřed, má přístup k oběma stranám. Může je pozorovat, hodnotit, fotit, být více nezaujatý a otevřený.

Být nezaujatý i k českým umělcům a přitom s nimi pracovat, hodnotit je, vybírat z nich ty, které vyfotíte a jejichž portréty zařadíte do své knihy? Já vím, že jste pracoval se skutečně mnoha lidmi, slavnými, vlivnými i téměř neznámými. Ale je přece něco jiného pracovat doma, kde to znáte, jste spjat se zemí, uměleckým děním a máte rozhled, než v jiné, cizí, kde jste před tím nikdy nebyl. Najít tam umělce a vybrat z nich stovku, kterou budete fotit. A nezáleží na tom, zda to mají být romské osobnosti, nebo čeští umělci. Myslím, že jste limitován tím, že tu nežijete, musíte spolupracovat s dalšími lidmi a věřit jim, že vám vyberou opravdu ty správné lidi.

Měl jsem velké štěstí, protože jeden z mých blízkých přátel je Arnošt Lustig, který je profesorem na univerzitě ve Washingtonu a v České republice patří samozřejmě k velmi známým a respektovaným lidem. Když jsem v roce 1993 přijel, pozval mě k sobě a já tam hned začal fotografovat. Ptal jsem se lidí, které jsem fotil, koho by mi doporučili. Na začátku to byla jenom zábava. Měl jsem se skvěle a byli tu velmi zajímaví lidé. Bylo to úžasné. Jak projekt postupoval, začalo mi být jasné, že bych měl lidi dobře vybírat a nevynechat někoho zajímavého a nezahrnout do projektu někoho, kdo tam nepatří. Tak jsem si svoje návrhy začal ověřovat. Když mi někdo řekl, abych vyfotil Jana, zeptal jsem se dalších dvou lidí, co si o tom myslí. Proces vybírání byl velmi zajímavý. Nevybíral jsem tedy jen z vnějšku a rovnou nefekl: vyberu tohoto člověka. Ptal jsem se lidí z umělecké komunity, v případě druhého projektu i Romů. Nikdy bych netvrdil, že toto je sto nejlepších lidí, chtěl jsem tam mít zástupce všech druhů umění a tří generací. Generaci těch, kteří byli v produktivním věku před revolucí, těch, kdo pracovali po revoluci a také mladé lidi. Asi u tří lidí jsem litoval, že jsem je nemohl vyfotit, ale oni s tím vždy nesouhlasili. Někteří lidé mi zkrátka řekli, že nemají čas.

Fotíte většinou portréty, proč

právě tento formát, čím vás fascinuje?

Víte, lidský obličej je pro mě nejzajímavější krajina na světě. Hrozně rád fotím přírodu. Spousta mé soukromé práce vůbec s portréty nesouvisí a v práci, kterou se živím, používám z devadesáti pěti procent barevné fotky. Černobílé portrétování je hodně těžké. A obtížné pro mě bylo fotit Romy. Zvláštní, že? Přece všichni fotografové říkají, jak jsou fotogeničtí. Jenže já nechtěl podporovat žádný stereotyp, naopak si uvědomuji, že při focení mám příležitost svojí prací a výslednou fotkou zbořit určitý stereotyp, který si ten člověk s sebou nese. Nedělám si

Jak projekt postupoval, začalo mi být jasné, že bych měl lidi dobře vybírat a nevynechat někoho zajímavého a nezahrnout do projektu někoho, kdo tam nepatří. Nikdy bych netvrdil, že toto je sto nejlepších lidí, chtěl jsem tam mít zástupce všech druhů umění a tří generací.

žádné iluze. Devadesát devět procent lidí se těch stereotypů bude držet i nadále, ale to jedno procento se možná zamyslí. Proto jsem si vybral černobílé portréty pro svůj projekt Roma Rising (Romské obrození). A proto věřím portrétování, protože dává lidem šanci se zastavit a uvažovat. Myslím, že jedna z nejlepších zkušeností je vidět na fotce někoho, kdo je úplně jiný než vy. A pochopit, že je to také lidská bytost jako vy. Všichni si myslí, že komunikace je v dnešním světě jednodušší. Místo toho se na internetu urážejí etnické a náboženské skupiny. Ti, kteří to mají na svědomí, si myslí, že všichni ostatní jsou špatní, což je hodně smutné. Pro mě je největší potěšení procházet se ulicemi New Yorku, kde než přejdete jeden blok, uvidíte sedmdesát pět různých etnických skupin.

Pokud se nemýlím, váš první projekt s umělci trval 8 let, docela dlouhá doba. Za tu dobu jste toho musel hodně poznat, potkat mnoho nových

lidí. Co nového vám chvíle od roku 1993 až po současnost (vždy přijede, a po fotografování zase odjede pracovat do USA nebo Evropy) přinesly?

Začnu tím, že pokud jde o můj první projekt v České republice, nyní už umím určitým způsobem vysvětlit české umění lidem, kteří tu nežijí. Hlavně těm, kteří se nemohli s českým uměním po čtyřicet let setkat kvůli železné oponě. Prvních osm let jsem pracoval na projektu s českými umělci, což je hodně specifická komunita. Byl to hrozně hezký pocit. Mohl jsem zvednout telefon a zavolat Zdeňkovi Svěrákovi a on to zvedl a věděl, kdo jsem. Ví, že to bylo mimořádné a zvláštní. Velmi dojemný zážitek. Ale nikdy jsem nepřestal myslet na to, že je to jen dočasné. Věděl jsem, že až to skončí, budu zase jen fotograf Chad Wyatt a hodně lidí na mě zapomene. Ale také jsem věděl, že po této práci zbudu knihu, kterou mohu kdykoliv otevřít a zas-nout nad tím, kdo byl ten člověk, který ty fotky udělal. Snažil jsem se to udělat, jak nejlépe jsem mohl, ale myslím, že považuji za velké privilegium, že mi ti lidé dovolili, abych je fotil.

Vybral jste si někoho, viděl jste ho poprvé, a na focení vám zbylo třeba jen deset minut. Jak jste zjistil, že ho nefotíte ve chvíli, kdy má úplně jiný výraz než obvykle?

Ne takhle to nefungovalo... Když se ke mně dostalo nějaké jméno z romské komunity, tak jsem si o něm našel různé materiály. Nešel jsem ho fotit naslepo. Měl jsem fotky z časopisů, novin... takže jsem měl nějaký čas o těch lidech přemýšlet, než jsem je fotil. Víte, kolik jsem toho věděl o vás a kolik vašich fotek si prohlédl? Příprava na focení je hodně důležitá, protože bez ní můžete něco prosvihnout. A nemohl jsem k těm lidem jen tak přijít a zeptat se jich, co dělají, a říct, že je chci fotit, to je příliš násilné. Samozřejmě, že jsem o těch lidech stejně nevěděl skoro nic, tedy kromě těch, kteří mi byli doporučeni někým, koho jsme respektoval a kteří jsou například mediálně známí.

Udělal jste například krásnou fotografii Karla Holomka, ale na vašem portrétu vypadá prostě jinak než na dalších, dokonce se směje, přitom plácí spíše za vážného a trochu cholerického.

Směje se, ale zároveň je smutný.

Ano, ale opravdu tam vypadá

jinak, koneckonců i já. Směju se, nejsem smutná, nezajímá mě, jestli mi to sluší. Prostě dost obyčejná rozesmátá holka. Co vás, Chade, při portrétování na dané osobě nejvíc zajímá? K někomu přijdete, podíváte se na něj, už o něm něco víte z vašich materiálů, ale stejně pro vás musí být důležité, jaký typ člověka to je a jakou práci dělá. Máte sto lidí, takže je asi dost obtížné nafotit každého jinak.

Přesně tak, to je velmi obtížné. Naopak opakovat se je velmi snadné. Musíte mít na paměti, že Karla Holomka mi doporučila Monika Horáková, a od ní to bylo opravdu velké doporučení. Považuji za štěstí, že jsem začal portrétovat Romy v České republice takhle na vrcholu. Věděl jsem, že je to důležitý člověk, takže jsem byl při našem setkání připravený. Když vešel, měl na sobě klobouk a chtěl si ho sundat, ale já mu řekl: „Ne, ten klobouk je skvělý.“ Proč? Protože naznačuje, že jde o Roma. Nicméně pod kloboukem, podívejte, kdo tam je! To bylo přesně to boření stereotypů, které jsem chtěl. Ten muž je inženýr, založil noviny, spoluzaložil muzeum, je mezinárodní ochránce lidských práv a nevypadá jako Rom, takže jsem chtěl, aby si ten klobouk nechal. A když se podíváte do jeho obličeje, v té fotce se všechno spojuje. Vyjadřuje radost i smutek muže. A je to hluboce přemýšlivý muž. A to jsem chtěl. Ale já mu neřekl, že to tak chci, jak se má tvářit, jen jsem počkal, než to přišlo.

Řekněte mi, co se bude dál dít s fotografiemi zdejších Romů. Víte, že jste měl výstavu

v Muzeu romské kultury v Brně. Také jste je prezentoval na americkém velvyslanectví v Praze. Kde ještě je mohli a budou moci lidé vidět?

Hovoříme spolu v době, kdy se plán výstavy rozbíhá. Minulý rok touhle dobou byla předpremiéra ve Vídni. V červnu v Muzeu romské kultury v Brně světová premiéra. V srpnu byla americká premiéra. V září tohoto roku bude výstava v Praze. Poté v Ústí nad Labem. A zdá se, že poputuje dál do Plzně. Nyní se během šesti dnů přemístí do Haagu v Holandsku. Výběr několika fotek z Roma Rising také putuje po Evropě se skupinovou výstavou „Jsme, kdo jsme“ skupiny, která se jmenuje Rotor a je z Rakouska. Mně se ta jejich výstava moc líbí a jsem moc rád, že můžu být její součástí, navíc když to znamená dvouleté se představování po Evropě, což má projekt skupiny Rotor v úmyslu. Takže plán výstav Roma Rising je naplánován asi na čtyři roky dopředu. Ian Hancock možná přiveze výstavu do Austinu. Doufám, že budu vystavovat také v New Yorku. Hledáme samozřejmě i další možnosti.

Uvažujete o tom, že byste fotografie vydal knižně, jako tomu bylo v případě sto jednoho portrétu českých umělců, mezi nimiž jste například zachytil i zpěvačku Věru Bílou s její skupinou Kale?

Ano, uvažuji, určitě. V září tohoto roku. Bude to skvělé.

Jak stiháte skloubit práci na několika projektech s různými lidmi a navíc v jiných zemích?

Musím se přiznat, že jsem trochu

zpomalil práci na dalších projektech, protože Roma Rising trvalo hodně dlouho a já jsem nechtěl dělat víc věcí současně a kvůli tomu polovičatě. Takže jsem se koncentroval jen portréty romských osobností. Mám několik nápadů do budoucnosti. Už dlouho mě láká jet do Benátek a fotit tam gondoliéry. Mám tam dobré přátele. Myslím, že by to bylo skvělé.

A úplně poslední otázka, s níž jsem možná měla začít. Máte nějaké fotky, ke kterým máte úzký vztah, užší než k jiným? Nemusíte se soustředit jen na ty romské.

A já přece jen budu, vezmu-li tedy v potaz tento projekt, tedy Roma Rising (Romské obrození), uvedu Dagmar Karikovou-Strakovou z Ostravy. Už sama ta fotka, když se na ni zadíváte, je hodně dojemná, smutná fotka. Víte, ona měla rakovinu, a když jsem ji fotil, právě se vrátila z roční chemoterapie. Já jsem to ale vůbec nevěděl! Tentokrát jsem nebyl vůbec připraven a vůbec jsem nevěděl, co chci vlastně fotit. Říkal jsem si, pracuje s loutkami, s uměním má přece nějaké zkušenosti, tak to vymyslím rovnou na místě. V jejím ateliéru jsem se cítil jako doma. Povídali jsme si o různých věcech, bylo to zábavné a pak jsem ji několikrát vyfotil a chtěl jsem odejít. Ale ona řekla: „Proč mě nevyfotíte s mými krejčovskými pannami?“ „Jasně,“ řekl jsem, „ale proč?“ A ona řekla, že byla pryč celý rok a že tu na ní celou dobu čekaly, a když se vrátila, jako by jí říkaly: „Tak jsi zpátky, nesmutni a do práce.“ Smutné na tom je, že znovu onemocněla. Na té fotce je důležité je to, že by byla stereotypní, kdybychom se bavili o kostýmech, ale vzhledem k tomu, že jsem fotil Romy, tak stereotypy boří. Ona je Romka, ale pracovala ve většinové společnosti v divadle. Byla rovnoprávná. Byla Romka, ale přijata rovnoprávně. A já to mohu potvrdit, protože když jsme procházeli divadlem, tak ji všichni zdravili, ano, možná proto, že se vrátila po tak dlouhé době zpátky a oni byli šťastní, že ji vidí. Nicméně ji velmi respektovali, to cítíte, poznáte. Ten fakt, že ji větší nová společnost přijala, byl pro mě velmi důležitý. Ale teď znovu onemocněla a tuto práci ztratila. Nyní učí a je smutná, stýská se jí po jejích krejčovských pannách, které na ni někde trpělivě čekají. Takže tahle fotka pro mě asi představuje nejdojemnější zkušenost z celého projektu. Jde o velmi krásnou fotografii, krásný příběh, bohužel se smutným koncem. ■

Jan Satirsky,
kurátor v Muzeu Romské kultury

Vojta Fabian,
básník, muzikant

Mgr Milan Virag,
soudce

Reverend David,
ortodoxní kněz

Magdaléna Slepčíková,
policistka

Jak jsme slavili svůj

Na oslavy Mezinárodního dne Romů se každoročně všichni těšíme. I letos byla naplánována spousta akcí. Všechny však náhle zasáhla smrt hlavy římskokatolické církve, papeže Jana Pavla II. Některé oslavy, které měly být bujaré a veselé, tedy nepřípadaly v úvahu a musely se zrušit. Přesto byl Mezinárodní den Romů uctěn i letos. Slavilo se především v Praze, ale také v Chomutově, Brně či již klasicky u památníku v Letech u Písku.

Historie

Proč se slaví Mezinárodní den Romů právě 8. dubna? Poblíž Londýna se totiž 8. dubna 1971 uskutečnilo první mezinárodní setkání Romů. Jeho iniciátory byli především Angličané Grattan Puxon a Donald Kenrick, jugoslávští a francouzští Romové. Romové z tehdejšího Československa na tomto setkání chyběli, musíme však připomenout, že první oficiální romská organizace vznikla v Čechách už v roce 1969 a nesla název Svaz Cikánů.

Svátek Romů byl však skutečně schválen až v roce 1990 ve Varšavě.

Každoročně má připomínat den, kdy se oficiálně zpečetila mezinárodní spolupráce Romů, kdy najednou romské hnutí dostalo mezinárodní politicko-společenský rozměr. V tento den si tedy připomínáme společný původ, jazyk, kulturu, společné sjednocení a spolupráci a především „romipen“, v překladu romství, tedy uchování vlastní identity.

Poblíž Londýna se tehdy roku 1971 sešlo na třicet delegátů, kteří sestavili oficiálně první romskou mezinárodní organizaci IRU (International Romani Union), jež však byla zpočátku nazývána World Romani Union. Také tam bylo poprvé schváleno a ustanoveno označení Rom místo cikán, nejde tudíž o žádný „polistopadový výmysl“, jak se mnozí mylně domnívají. Pracovní atmosféru dokreslovalo také přijetí a schválení dvou atributů, jimiž se vyznačuje každý národ. Poprvé zde zazněla romská hymna a byla předvedena romská vlajka. Vlajku tvoří dva podélné pruhy, spodní zelený, jenž má symbolizovat sepětí Romů s přírodou, a horní modrý, který naopak vypovídá o sepjatosti s nebem a duchovnem. Ve středu vlajky je umístěno kolo.

Původně mělo šestnáct loukotí, ale jejich počet je dnes už odlišný. Jasně červená barva kola odpovídá první čákrě, elementu země. Romskou vlajku nevymyslel jeden člověk, vznikla z představ mnoha tvůrců; jedním z těch, kteří si však

Frýdlantské děti při oslavě Mezinárodního dne Romů zpívaly a tančily

zaslouží jmenovat, je bezesporu romista a lingvista, původem Ind, W. R. Risch. Romská hymna Gelem Gelem u nás vešla ve známost až po roce 1989. Čeští Romové totiž složili svou hymnu v koncentračním táboře Osvětim-Birkenau. Romskou hymnu Gelem Gelem složil a otextoval romský hudebník a politik Jarko Jovanović. A o čem že se v ní vlastně zpívá?

Hymna

*Gelem gelem lugone dromenca
Maladilem baxtale Rromenca.
A, Rromale, katar tumen aven
E caxrenca, bokhale chavenca?
A, Rromale! A, chavale!
Mezinárodní romština*

*Šel jsem, šel jsem po dalekých cestách,
potkal jsem tam šťastné Romy.
Oj, Romové, odkud přicházíte
se stany a hladovými dětmi?
Oj, Romové, oj chlapci!
Český překlad*

Nejmladší výherkyně výtvarné soutěže šestiletá Danka Pechová

j svátek...

Praha

V Praze převzalo hlavní záštitu nad oslavami Mezinárodního dne Romů občanské sdružení Athinganoi. „Oslavám našeho svátku jsme vyhradili celý týden, nejen pátek 8. 4.,“ sdělila Gabriela Hraňaňová, ředitelka sdružení. Festival Šaj pes dovakeras – Můžeme se domluvit uspořádalo právě sdružení Athinganoi ve spolupráci s organizací studentů romistiky Anašim-Manuša. Jeho součástí se staly semináře, autorská čtení, promítání dokumentů a filmů s romskou tematikou a samozřejmě také hudební vystoupení a koncerty. Hned v pondělí představilo Athinganoi informační publikaci s názvem Jekhetane – společně do Dekády romské inkluze 2005–2015. „Tento informační bulletin je vydán za účelem rozšíření povědomí o tom, co je dekáda, jak vznikla, kdo se jí účastní, jaké jsou její cíle a potenciální pří-

nos. Naleznete zde články od romských i neromských aktivistů a novinářů,“ uvedla Hraňaňová. „Ti všichni se vzdali honoráře a tak přímo podpořili vznik tohoto časopisu,“ dodala. (Publikace je zdarma k dostání též v naší redakci.) V úterý se v budově Magistrátu hlavního města diskutovalo také o dekadě. Své představy a myšlenky o budoucích deseti letech práce s romskou menšinou prezentovali například Czeslaw Walek nebo Kateřina Jacques. Ve středu začal již výše zmíněvaný festival Šaj pes dovakeras. Přednášky a semináře se věnovaly tématům jako holocaust, historie Romů po druhé světové válce nebo tématu romské ženy ve společnosti. „Seminářů se zúčastnila řada známých osobností, které přilákaly účast veřejnosti,“ řekla dále Hraňaňová. Festival podpořili svou účastí například Petr Lhotka z Muzea romské kultury v Brně, Ondřej Giřna nebo Marta Hudeč-

ková. Každý večer doplnila semináře hudební vystoupení. Vyvrcholila sobotním koncertem v klubu Rock Café, kde zahrály kapely Do konce, Bengas a Black Chocolate.

■ Naše sdružení Romea připravilo na oslavu mezinárodního dne Romů předávání cen dětské literární a výtvarné soutěže. „Soutěž na téma Jak vidím Romy jsme vyhlásili loni na podzim,“ uvedla Stáňa Ondová, koordinátorka soutěže. Výtvarné části soutěže se zúčastnilo na dvě stě autorů, literární poté osmdesát. „Žáci a studenti se zvláště, základních a středních škol z celé České republiky nás svými příspěvky velice potěšili,“ dodala Ondová. Akci zaštil senátor Martin Mejstřík. Aby bylo předávání pro děti zážitkem, zvolili jsme prostor pro ocenění nejlepší – reprezentativní sál v budově Senátu ČR. Pozvání přijali téměř všichni ocenění. Samozřejmě nepřijeli sami, ale v doprovodu učitelů, ostatních spolužáků nebo rodičů. A všem se v Senátu moc líbilo. Nejmladší oceněné vítězce bylo pouhých šest let. Odpolednem provázela náš nejmladší redakční člen Tomáš Bystřý... Akce se ujal s velkým nasazením a v Senátu předvedl takřka profesionální moderátorský výkon. Předávání cen se neslo i ve znamení hudby. Romští hudebníci Vojta Lavička a Vladimír Demeter zahájili akci romskou hymnou Gelem Gelem, v průběhu dvouhodinového předávání cen zazněla ještě řada dalších romských písní.

Děti měly také možnost zhlédnout jeden díl z romského večerníčku Mire Bala Kale, který uvedla před rokem Česká televize.

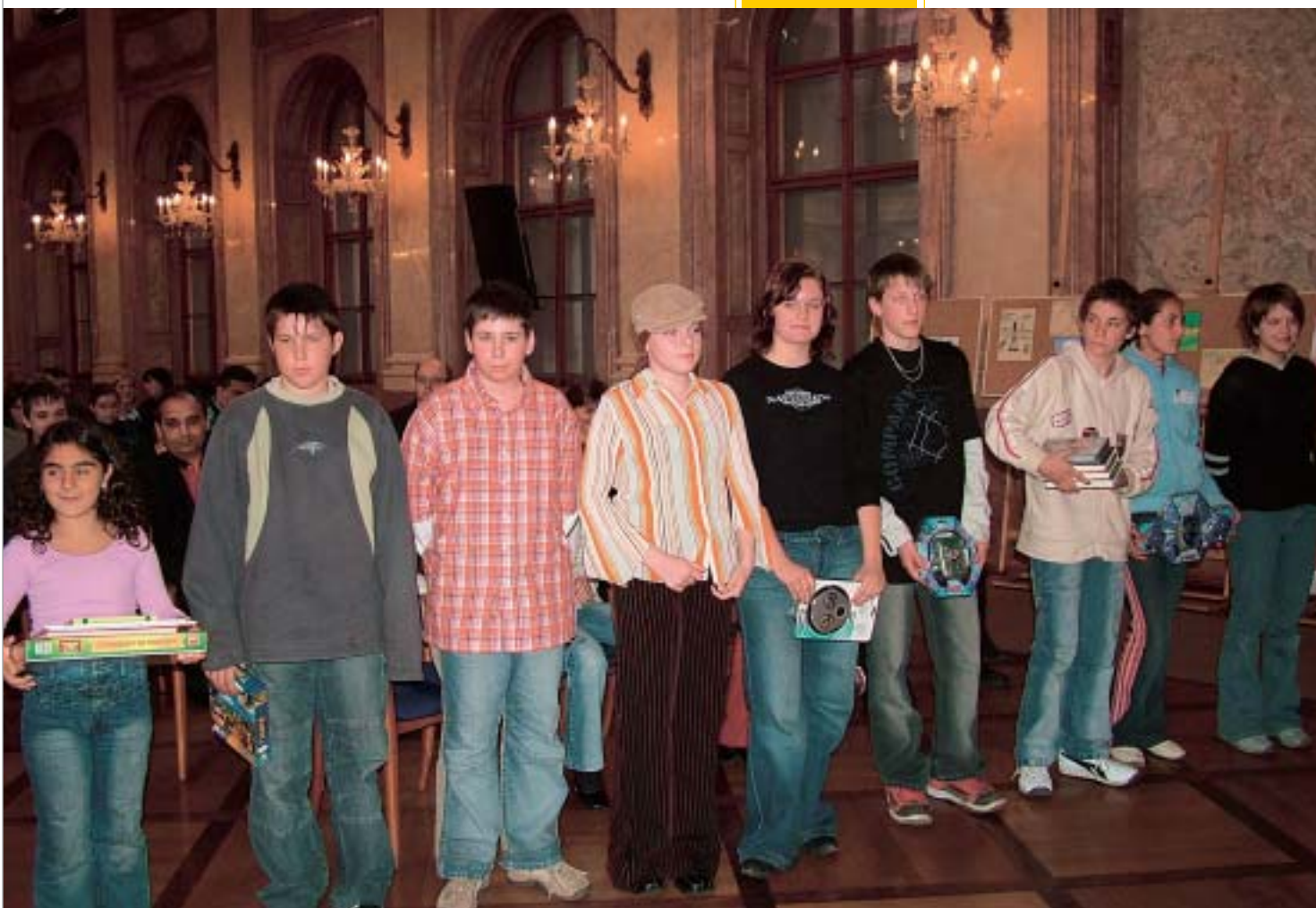
■ V Městská část Praha 13 se rozhodla uspořádat v prostorách své radnice výstavu věnovanou romské menšině. Návštěvníci mohli zhlédnout nejen zajímavé fotografie romských dětí, ale k dispozici byly také materiály týkající se romského jazyka, historie, literatury a romské kuchyně.

Lety

„Je naší morální povinností při romském svátku vzpomenout na odsouzený čin, který byl spáchán na našem romském národě,“ uvádí se v prohlášení předsednictva občanského sdružení Parlament Romů ČR. Právě zástupci Parlamentu Romů v ČR a Grémia romských regionálních představitelů, ale nejen oni, uctili Mezinárodní den Romů u památníku v Letech u Písku. Romové položili k památníku květiny a věnce, pravoslavný pražský arcibiskup Kryštof sloužil mši za tragicky zesnulé. Znovu se otevřelo žhavé téma zrušení velkovýkrmny prasat, která stojí na místě bývalého koncentračního tábora. Představitelé Parlamentu Romů ČR a ostatní vyzvali veřejnost k podpisu petice za zrušení velkovýkrmny. „Není možné, aby v 21. století znesvěcovala místa utrpení a smrti Romů velkovýkrmna prasat,“ uvádí se dále v prohlášení. „Výzvu, kterou jsme sepsali, adresujeme široké romské i neromské veřejnosti,“ Č

Předávání cen soutěže na téma „Jak vidím Romy“ moderoval patnáctiletý Tomáš Bystřý

Č uvedl Ondřej Giňa, předseda Grémia romských regionálních představitelů.

Frýdlant

Ve Frýdlantě se také slavil Mezinárodní den Romů. Záměrem akce, kterou uspořádal Městský úřad, bylo připomenout dnes již téměř zapomenuté romské tradice. Ukázky romských tanců včetně divokých čardášů zaujaly více než čtyři sta přihlížejících. Na bohatém programu spolupracovali děti i učitelé z mnoha místních škol. Velký úspěch sklidila taneční a hudební vystoupení, ale také divadelní

pohádka. Oslavy podpořil svou návštěvou i romský koordinátor Ing. Josef Holek.

Chomutov

V pátek 8. dubna se slavilo také v Chomutově. Rada Romů města Chomutova ve spolupráci s Výborem pro národnostní menšiny uspořádali kulturní a společenský program pro širokou veřejnost. V místním zooparku byla slavnostně zasazena smuteční vrba. Chomutovští také otevřeli výstavu s názvem Romská historie v obrazech. Na vernisáži vystoupil dětský romský sbor z komunitního

Všichni ocenění v budově Senátu

centra Sluníčko pod vedením občanského sdružení Mania. Zpíval a zahrál také známý romský hudebník Laco Slepčík a o romské historii přijel popovídat romista Zbyněk Andráš.

Brno

V moravské metropoli Brně měli organizátoři, především pracovníci Muzea romské kultury, připravené mohutné oslavy Mezinárodního dne Romů. Kvůli smrti papeže Jana Pavla II. však byla většina oslav zrušena. Přesto byly v Muzeu zahájeny hned tři výstavy. „Zahájení výstav za doprovodu romské kapely jsme záměrně naplánovali na předvečer Mezinárodního dne Romů,“ uvedl Jiří Sýkora, mluvčí Muzea. Návštěvníci tedy mohou zhlédnout černobílé fotografie autorky Hany Šebkové, které zachycují především tváře Romů žijících převážně na slovenském a českém venkově. Autorem druhé výstavy je Pavel Zuchnický, ktetý zachytil život Romů ve slovenských osadách. Poslední výstava představuje výtvarné počiny žáků základních a středních škol, kteří měli za úkol namalovat, co si myslí o menšinách. ■

Chomutovští Romové při sázení symbolické smuteční vrby

Světový romský festival

Khamoro

již po sedmé v Praze!

Ve dnech 23.–28.května bude Praha již po sedmé hostit Světový romský festival Khamoro. Letos se koná pod záštitou primátora hlavního města Prahy Pavla Béma. I tentokrát přijedou romští umělci z celého světa. Součástí festivalu budou hudební vystoupení, výstavy, promítání filmů a semináře. Pořadatelem letošního Khamora je občanské sdružení Slovo 21, Produciton Saga a hlavní město Praha s podporou vlády ČR.

Program

23. 5. 2005 pondělí

19.00 Kávárna Globe – Čtení ze sborníku Romano Suno-Romský sen

21.00 Jazz Club Reduta – koncert gypsy jazz – Shine (Francie)

24. 5. 2005 úterý

17.00 Polský institut v Praze – Vernisáž výstavy Romské kroje, loutky a portréty

18.00 Maďarské kulturní středisko – Filmová přehlídka – Kdo se bojí, utíká (ČR)

21.00 Jazz Club Reduta – koncert gypsy jazz – Lollo Meier Quartet (NL, VB, Belgie)

25. 5. 2005 středa

10.00 FHS UK – odborný seminář Romské téma na univerzitní půdě

Maďarské kulturní středisko Den maďarských Romů:

11.00 přednáška o historii Romů a promítání dokumentu Cesta na smrt

17.00 vernisáž výstavy obrazů – István Szentandrási

18.00 filmová přehlídka – Prokletí a láska

20.00 koncert houslisty Bély Horvátha a skupiny Romano Krisz

18.00 Maďarské kulturní středisko – Filmová přehlídka – Prokletí a láska (Maďarsko)

21.30 Jazz Club Reduta – koncert gypsy jazz – Basily (Nizozemí)

26. 5. 2005 čtvrtek

12.00 centrum Prahy – Můstek – Defilé účinkujících

18.00 Maďarské kulturní středisko – Filmová přehlídka – Smradi (ČR)

19.30 klub ROXY – Koncert tradiční romské hudby:
Banjara (Indie), Hortto Kaalo (Finsko), Martin Lubenov Orkestar (Rakousko/Bulharsko), Romans (Ukrajina)

27. 5. 2005 pátek

16.00 Obchůdek Romen – Romské řemeslnice v Obchůdku Romen

19.30 klub ROXY – Koncert tradiční romské hudby: Perla i Bracia (Polsko), Betchary (Brazílie), Talisman a Natacha Osterkorn (Rusko), Orkestar Aguševi Djambbo (Makedonie), Věra Gondolánová (ČR/SR),

28. 5. 2005 sobota

9.00 FHS UK – odborný seminář Romští asistenti ve školách

17.00 Galerie Oliva – Vernisáž výstavy skleněných obrazů Rudolfa Dzurka „Člověk nad propastí“

20.00 velký sál Lucerna – Galakonzert tradiční romské hudby:
Banjara (Indie), Věra Gondolánová (ČR/SR), Hortto Kaalo (Finsko), Martin Lubenov Orkestar (Rakousko/Bulharsko), Romans (Ukrajina), Perla i Bracia (Polsko), Betchary (Brazílie), Talisman and Natacha Osterkorn (Rusko), Orkestar Aguševi Djambbo (Makedonie)

Přijďte! /aven!

Romové a konec druhé světové války

Letos si v květnových dnech připomene celý svět 60. výročí skončení 2. světové války v Evropě. Obětí nacistického teroru se stali také Romové, kteří byli spolu s Židy postiženi rasovým pronásledováním, genocidou, jež je známa jako holocaust.

Počet obětí nacistického pronásledování Romů v Evropě nelze přesně určit. Nejčastěji bývá uváděno asi 500 tisíc zavražděných Romů. Tento odhad vznikl v 50.–60. letech 20. století a v současné době je považován za nadhodnocený. Podle zachované dokumentace (podle německého historika M. Zimmermanna) se obětí rasového pronásledování stalo asi 150 tisíc Romů. Anglický romista a autor první publikace o nacistickém pronásledování Romů v Evropě D. Kenrick uvádí odhad asi 220 tisíc romských obětí. V současné době se tak zdá nejpravděpodobnější počet romských obětí v rozmezí 200 tisíc až 300 tisíc osob. Drtivá většina z nich nezahynula v koncentračních táborech, ale byla přímo popravena vraždními jednotkami Einsatzgruppen SS, které měly za úkol likvidaci Židů, komunistů a Romů v týlu postupujících německých armád.

Důležitější než absolutní čísla o počtu obětí je rasistická motivace nacistické genocidy a její systematickosti. V tzv. protektorátu Čechy a Morava bylo celkem 6 500 osob označeno za tzv. Cikány a cikánské míšence a 90 procent z nich se stalo obětí nacistické genocidy. Podobný osud postihl romskou populaci v celé Evropě, i když se počty obětí v jednotlivých státech liší.

Majetek těchto rasově pronásledovaných osob propadl ve prospěch nacistické III. říše (část byla rozkradena místními obyvateli). Po válce se přeživší Romové neměli mnohdy ani kam vrátit, protože jejich domovy byly srovnány se zemí. I po válce přežívaly a dodnes přežívají protiromské předsudky, které daly základ k nacistickému pronásledování (údajná asociálnost a sklon ke kriminalitě). Proto byli Romové uznáni za rasově pronásledované osoby až v roce 1963 a k politickému uznání holocaustu Romů Německem došlo až v roce 1982 v projevu německého prezidenta. Ačkoliv se připomínka obětí romského holocaustu stala dnes již součástí oficiálních projevů a na místech bývalých protektorátních tzv. cikánských táborů v letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu byly vybudovány pomníky, ve společnosti stále přežívají staré předsudky a na místech utrpění protektorátních Romů stojí velkovýkrmna prasat (Lety u Písku) a rekreační středisko (Hodonín u Kunštátu). ■

Petr Uhl, bývalý vládní zmocněnec pro lidská práva, podal trestní oznámení na Miloslava Ransdorfa za jeho výroky o letském táboře. Více na www.romea.cz

Petr Lhotka,
Muzeum romské
kultury
Muzeum pal
e romaňi kultura

Důležitější
než
absolutní
čísla
o počtu
obětí je
rasistická
motivace
nacistické
genocidy
a její
systematic-
nost

O Roma the o agor andro dujto baro lumakero maribe

Ada berš andro majis pregejľa imar šovardeš berša pal o dujto baro mariben andre Evropa. Nekhbareder nacisticko teroris has kerdo pro Činde (Židé) manuša the pro Roma. Lenas len palal vaš e rasa, kerenas pre lende e genocida, sava prindžaras sar holocaustos.

Niko na džanel te phenel, keci romane manuša o nacisti murdarde. Nekhbuter pes del duma pal o 500 000 murdarde Roma. Kavka gende upre andro 50.–60. berša andro okla šel berša. Aka-na but manuša phenen, hoj oda na has ajci Roma.

O němcko historikos M. Zimmermann phenel, hoj andre dokumentacija savi ačhiľa, džalas pal o 150 000 Roma. O anglicko romistas the peršo publikacijakero autoris pal oda, sar o nacisti le Romen tasavenas o D. Kenrick phenel, hoj oda šaj avle vaj 220 000 romane manuša. Adadžives pes jekhbuter vakerel pal o 200–300 ezera murdarde Roma. Andro koncentračna tabori ajci Roma na mule. Murdarenas len o jednotki Einsatzgruppen SS, has len ajso ukolis. Likvidine-nas le Činde manušen, le Romen the le komunisten, odoj, khatar pregejle o němcke armadi. Angluneder, sar o numera hin e rasisticko motivacija andre nacisticko genocida the o sistemas. Andro protektoratos Čechy a Morava chudle e vizitka, hoj hine sar pes akor phenelas „Cikán a cikánští míšenci“ 6 500 manuša. 90% ale manušendar o Němci murdarde. E genocida kerenas o Němci pro Roma andre calo Evropa, the te andro sako štatos has o numera aver. O barvaľipen, savo pal ajse manuša ačhiľa, denas o Němci andre nacisticko III. říše (vareso čorde o manuša). Pal o mariben na has le Romen, save predžidile, kaj te džal, bo lengere kherora o Němci čhide tele. The pal o mariben hin maškar o manuša purano mujal romengero moresis (předsudek), savo diňa o impulzis kijo nacisticko tasaviben (o purano moresis phenel, hoj o Roma hine asociálne the keren e kriminalita). Vašoda le Romen dine o status „tradne manuša perdal e rasa“ (rasově pronásledované osoby) but berša pal o mariben, andro berš 1963. U andre politika kada sas mek sa buter: kaj o Němci čačes kerde pro Roma o politicko holocaustos, kada phenda o němcko prezidentos andro berš 1982. The te pes adadžives imar vakerel pal o holocaustos pro Roma the pro oficialne thana, the odoj kaj has o protektoratne cikanske tabori hine kerde o bare bara (pomníky) andro Lety paš o Piskos the andro Hodonín paš o Kunštátos, o purane moresi ačhile maškar o manuša. Odoj, kaj merenas o romane manuša andro protektoratos, adadžives terđol e stajňa vaš o bale (Lety u Písku) the o rekreačno than (Hodonín u Kunštátu). ■

Petr Uhl, bývalý vládní zmocněnec pro lidská práva, podal trestní oznámení na Miloslava Ransdorfa za jeho výroky o letském táboře. Více na www.romea.cz

Kdo umírá v boji o byt

V polovině března
ubodala k smrti
samoživitelku šes-
ti dětí ze Slaného
její psychicky
nemocný bratr.
Po útoku skončili
v nemocnici také
matka, 18 letý
a dvouletý syn
paní R.

To vše se stalo ve chvíli, kdy paní R. na čas přenechala péči o tři své děti ústavu a přestěhovala se ke své matce a nemocnému bratrovi. Soustředila se na jediné: sehnat byt. Média hledala chybu v lékaři, který nechal vraha chodit volně po světě. Ovšem zcela přehlédla, že za smrtí paní R. se skrývá kolaps českého systému sociálního bydlení.

Z azylu do azylu

Manžel paní R. přišel před dvěma roky pro neplacení nájemného o byt a navíc rodinu opustil. Paní R. se poté i s dětmi odstěhovala do azylového domu v Jeníčkově Lhotě u Tábora. Ze zprávy, kterou dostala loni v létě, když odtud odcházela, vyplývá, že „celá rodina se chovala slušně a nebyly zaznamenány žádné problémy“. Zároveň shrnuje obtíže, kterým musela čelit: špatný zdravotní stav syna Denise (2 roky), ostatní synové Filip (8), Lukáš (10) a Marek (12) vstávali denně v 5.30, aby dojeli do školy až do Tábora. Paní R. navíc nemohla řešit své zdravotní problémy, protože jí při hospitalizaci neměl kdo hlídat děti. Vedení azylového tábora opakovaně urgovalo přidělení ubytovny nebo bytu, ale bez odezvy. Rodině paní R. nezbylo než přesídlit do dalších azylových zařízení – nejprve na Kladno, pak do Chomutova.

Potřebujeme sociální bydlení

Azylové domy jsou základní součástí sociální politiky státu – poskytují okamžité přístřeší a pomoc lidem s tíživou životní katastrofou, kteří by jinak skončili na ulici. Pobyt v azylovém domě má být krátkodobý, má pomoci připravit uvážené řešení. Například vyhledání vhodného sociálního nebo tzv. tréninkového bydlení (dočasné chráněné bydlení s profesionální přípravou pro integraci do společnosti a na trh práce). Také sociální bydlení má své místo v sociální politice státu. Manuálně pracující lidé jsou při ztrátě zaměstnání ohroženi propadem do závislosti na sociálních dávkách. Mnoho lidí trpí dlouhodobou nezaměstnaností (tj. déle než půl roku). V Česku je to cca pět procent praceschopného obyvatelstva. Hodně lidí zůstává samo na výchovu dětí nebo trpí nemocí, která jim znemožňuje získat práci. Ve vyspělých státech je proto obvyklé počítat s tím, že pro takové lidi má každé větší město vyčleněnou část bytového fondu. Nájemné je v těchto většinou malometrážních bytech přiměřené platovým možностям nájemníků. Situace v Česku je v oblasti sociálního bydlení naprosto neuspokojivá. Města často bezhlavě privatizují své byty. Pro chudé vyčleňují tzv. holobyty, které bývají stra-

ILUSTRAČNÍ FOTO

nou města. Do těchto ghatt sestěhovávají všechny, kdo mají problémy s bydlením, přestože se v bytové krizi ocitají z naprosto odlišných důvodů. Gauneři vedle obyčejných lidí, lidé s dluhem na nájemném i bez něj. Uměle zvětšovat skupinu lidí, kteří jsou sociálně vyloučení a neproduktivní, je přitom velmi drahé. Například více než polovina dětí je odebrána rodičům do ústavní péče pouze z důvodu nevhodného bytového zázemí. Roční pobyt jednoho dítěte v ústavu však stojí daňové poplatníky přibližně čtvrt milionu korun ročně.

Slaný s máslem na hlavě

Paní R. neměla šanci získat „sociální byt“, protože město Slaný téměř všechny své byty prodalo. Zrušilo bytovou komisi a o přidělení bytu rozhodují přímo radní. Paní

R. nedostala ani šanci žít ve slánské ubytovně „Mexiko“, byt jsou v ní volná místa. Se svými dětmi zbytečně zabírala po dva roky místo v azylových domech. Paradoxně (anebo příznačně) zemřela velmi schopná žena. Doplatila na nefunkční systém sociálního bydlení, jenž poskytl půdu opakovaným selháním lidí, kteří jí nedokázali nebo nechtěli pomoci.

článek publikován i v MF DNES

Martin Šimáček
společnost
Člověk
v tísni

Jeden svět posedmé

Napsat na pouhopouhou tiskovou stranu cokoliv o mezinárodním festivalu dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět, jehož sedmý ročník proběhl v Praze od sedmadvacátého dubna do pátého května a pak se stěhoval do dalších měst, se rovná sebevraždě. Ostatně tenthle pokus připravit sám sebe o život je téma, bylo-li by dokumentárně dobře zpracováno, jako vyšitě pro Jeden svět.

Krátce...

Letos společnost Člověk v tísni v čele se zakladatelem a ředitelem zmíněného festivalu Igorem Blaževičem připravila divákům a návštěvníkům již sedmý ročník festivalu dokumentárních filmů s lidsko-právní tematikou. Hned zpočátku zmíním webovou adresu, na níž získáte další informace, podrobnější a stále aktualizované, neboť festival se se svými snímky rozjíždí po republice; celkem dorazí do třinácti českých a moravských měst. Adresa je www.jedensvet.cz

Mottem a symbolem tohoto ročníku se stal dres nebo uniforma (chcete-li, je to možná příhodnější vzhledem k charakteru mnoha promítaných snímků) známého filmového hrdiny Supermana. Ve spotu, na plakátech a koneckonců i při samotném zahájení jste mohli vidět lidi různých kultur v jeho dresu. „Když si hrdinové vezmou dovolenou...“ co se pak děje a dítě může? Otázka, na niž se ptají organizátoři. Dějí se věci, které připravují lidi o úctu, střechu nad hlavou, dětskou nevinou, rodinu, vlast... je toho hodně. Mnohá z témat se snaží Jeden Svět pravidelně otvírat. Mimo jiné i proto, jak koneckonců zdůraznil na letošním zahájení ve středu 27. dubna v městské knihovně sám Igor Blaževič s humorem i ironií jemu vlastní, abychom nejen my, v Čechách, ale i v jeho rodné Bosně a všude jinde, nezůstávali pasivní a jen útrpně nepropadli tomu, že o našem osudu rozhodují jen jiní, že my jej nemůžeme změnit. Nic na něm. Filmy, které se

v rámci Jednoho světa promítají, chtějí burcovat, chtějí ukázat, co mnozí netuší, z úhlů, které ani nedokážeme promyslet nebo takových náhledů prostě nejsme z mnoha důvodů vůbec schopni.

Co byste měli vědět?

■ Je toho pochopitelně hodně, ale ty avizované webové stránky si prohlédněte! V každém případě i letos ceny pro vítězné snímky vyráběla nevidomá romská sochařka Boženka Vavreková-Přikrylová z Brna. A povedly se jí!

■ I letos v porotě Rudolfa Vrby, jež rozhoduje o ceně v kategorii Máte právo vědět, usedla opět Romka. Po Jarmile Šenkové a Vladislavu Kováčovi jsou Romové již třetí rok reprezentováni v porotě složené z neoborníků, kteří zažili na vlastní kůži porušování lidských práv nebo se významně angažují v boji za jejich ochranu. Tentokrát to byla sedmačtyřicetiletá Jarmila Kuchárová, terénní pracovnice společnosti Člověk v tísni pracující s romskou komunitou v Chomutově. Kuchárová tak měla tu čest usednout například vedle zakladatele zakázaného hnutí na obranu lidských práv v Bělorusku Vasna Alese Balackeho nebo ředitelky Komise pro ochranu práv zaměstnanců v ropném průmyslu Mirvari Gehramanlové z Ázerbájdžánu.

■ Kromě tradičních porot a cen se navíc udělila také tzv. Visegrádská cena (z názvu logicky vyplývá, že o ní rozhodovali lidé ze čtyř zemí, z Maďarska, Polska, Slovenska a České republiky, tvořící tzv. národní poroty); Vítězným dokumentem z České republiky se stal snímek režiséra Břehslava Rychlíka Kamenolom boží osobitosti krajiny a obyvatel severních Čech. Vítězem ze Slovenska se stal režisér Dušan Hudec s kontroverzním dokumentem o tragickém osudu židovské komunity v Topolčanech Miluj bližního svého.

■ Na festivalu bylo uvedeno celkem 120 dokumentů z 35 zemí. Základní osou festivalu zůstaly hlavní sou-

těž, soutěžní kategorie krátkých forem a speciální soutěžní kategorie Máte právo vědět. V rámci nesoutěžních tematických bloků uvedl Jeden svět 73 dokumentů rozdělených do následujících sekcí: Ženským hlasem, Film a žena, O lásce, Generation Next, Jeden svět dětem, Právo na tradici, Výběr z Les Films d'Ici, AIDS, Severní Korea: Na věčné časy?, Bosenské fragmenty, Made in China, Africké stíny, Zaostřeno na Irák a Filmy porotců.

■ Kdo se na festival nedostal, ale má počítač a internetové připojení, mohl poprvé prostřednictvím live.atlas.cz sledovat zdarma část festivalového programu. Od 27. dubna do 5. května se na live.atlas.cz promítaly každý den střídavě tyto filmy: ESQH, Miluj bližního svého, Soulský vlak vysvobození, Made in China a Kamenolom boží. Kromě toho byly k dispozici ukázky ze 40 vybraných festivalových snímků.

Jeden svět dětem

■ Festival již druhým rokem nabízel program i žákům škol. Letos to bylo sedm vybraných snímků. Jeden svět tak dětem nabídl například čtyřicetiminutový příběh dvanáctiletého Arifa z Bangladéše, který nejprve jako mnoho jeho vrstevníků pracoval i dvanáct hodin denně a nemohl chodit do školy. Pak se na něj usmálo štěstí a stal se dětským reportérem TV Dháka. Snímek přibližuje nesmírně obtížný život dětí v této zemi, neuvěřitelně namáhavou a mnohdy nebezpečnou práci, kterou musejí vykonávat opravdu někdy více než dvanáct hodin denně. I ostatní snímky, jako například Nima, Nečekaná rána a další, byly velmi působivé, stejně jako následné diskuse s dětskými návštěvníky. Tým Jednoho světa navíc vyhlásil výtvarnou soutěž. Děti mají malovat obrázek, na němž má být cokoliv z filmu, který na ně nejvíce zapůsobil. Nejlepší malíři dostanou panenko, jež vyrábějí v Namibii vdovy manželů, kteří většinou zemřeli na AIDS. ■

Věříte v Boha?

Celý svět zarmoutila zpráva, že v sobotu 2. dubna kolem půl desáté večer zemřel svatý otec papež Jan Pavel II. Hned druhý den, v neděli, která byla mimochodem posledním velikonočním dnem (většina lidí to neví, protože si myslí, že Velikonoce končí Velikonočním pondělním), se věřící modlili za jeho duši. Kostely byly naplněné i lidmi, kteří do kostela ani často nechodí, nebo do něj nechodí vůbec, ale za Jana Pavla II. se chtěli také pomodlit.

Tato nepřijemná událost a také velikonoční doba, která podle křesťanského kalendáře trvá až do 8. května, mě přiměla, abych se zamyslel nad tím, jak moc věří dnešní mládež v ČR. Zeptal jsem se proto romských i neromských žáků a studentů, zda-li věří v Boha a jestli občas zajdou do kostela.

Tereza Vasilová, 15 let,
ZŠ Křesomyslova, Praha

Jsem pokřtěná katolička, v Boha věřím, ale do kostela nechodím. Nemám na to čas a ani se mi do něj chodit moc nechce. Myslím si, že dnešní mládež chodí raději někam ven nebo na diskotéky a že kostel pro ně velkou roli nehraje.

Tomáš Kostolný, 14 let,
ZŠ Křesomyslova, Praha

Jsem humanista, takže v Boha nevěřím. Ani v kostele jsem v životě nebyl a netoužím ho navštívit. Radši doma pařím hry! Mezi kamarády mám pár těch, kteří v Boha věří a občas zajdou i do kostela. V žádném případě se jim ale neposmívám nebo tak něco. Je to čistě jen jejich věc.

Teata Binarová, 18 let,
Jazyková škola AKCENT, Praha

Jsem věřící a do kostela chodím každou neděli. K víře v Boha mě už odmalička vedli mí rodiče. Naučili mě třeba to, že se před každým jídlem pomodlíme a poděkujeme Bohu za to, že máme co jíst. To už dnes zejména v mladých rodinách nefunguje. Od dětství také jezdím o letních prázdninách na křesťanské tábory a hrozně mě to tam vždy baví.

Vojtěch Mucha, 17 let, SOU Průmyslová škola dopravní, Praha

Určitě na tom něco bude, že Bůh existuje, ale za silně věřícího člověka se nepovažuji. Rodiče mě k víře nevedli, občas ve škole jsme si o křesťanství a bibli něco říkali, ale to bylo snad jen dvakrát. Když jsem byl menší, párkrát jsem do kostela zašel, ale dlouho mě to nedrželo, protože mě to pak přestávalo bavit. Měl jsem prostě jiné zájmy.

Názor kněze

Zeptali jsme se pátera Jiřího Kusého z římskokatolické farnosti svatého Václava v Praze: Jak moc navštěvují mladí lidé kostely a jak to dnes vypadá s vírou v Boha u dospívajících? Jaké máte jako kněz zkušenosti s Romy?

Dospívající, který přijde na mši svatou, je v kostele jako hvězda, nebo to mohu nazvat jako osamocený květ obklopený starci a stařenami. Mladých, kteří chodí do kostela, je zkrátka skutečně málo. Před takovými deseti lety to bylo s chozením do kostela a vůbec i vírou k Bohu u dospívajících značně lepší. Vypovídá to o tom, že tehdy nebyla tak značně rozšířena třeba síť internetu, nebyly takové možnosti, jaké má mládež dnes. Pokud já vím, tak dnes se mládež zabývá právě internetem, počítačovými hrami, chodí do různých heren a takových podniků... Takže kostel je na úplném okraji. Někteří mladí lidé říkají, že v Boha věří, ale že do kostela radši moc nechodí. Samozřejmě mohu věřit v Boha a nechodit do kostela, ale moje víra by přeci měla

být transparentní, to znamená, že by se měla vyznačovat skutky a hlavně tedy návštěvou kostela, protože tam je ten, ve kterého věřím. A Jemu to chodím říkat a vydávat svědectví, že jsem křesťan. To ale dnešní mladí příliš nedělají.

A jaké zkušenosti mám jako duchovní s Romy? Nemůžu říct, že s nimi mám špatné zkušenosti, co se týče návštěvy kostela a víry. Myslím si, že u Romů ovšem sehrává velkou roli spíš strach, že když se nedají pokřtít, nebo když jim Pán Bůh nebude žehnat, že se jejich životy nebudou odvíjet ve štěstí, které v pozemském putování hledají.

páter Jiří Kusý

Co si myslím já

Pocházím z poměrně silně věřící rodiny. Do kostela chodíme s rodinou každou neděli. Dokonce jsem byl několikrát na křesťanském táboře, a to prosím s romskými dětmi. Byly to děti z romské osady Poštárka, která leží na východním Slovensku v krásném historickém městě Bardějov. Odtud pochází má matka a já tam o letních prázdninách jezdívám každý rok za babičkou a na křesťanský tábor se vždy moc těším. Každoročně ho organizuje řádová sestra Atanázia, Mgr. Mária Holubová, která se stará o to, aby se romské děti a mládež z osady Poštárka netoulaly po ulicích a nevymýšlely nějaké skopičiny. Tato řádová sestra, která je mimochodem romského původu, v osadě založila i dětský pěvecký soubor Devleskere čhave (Boží děti) a nedávno po velkém úsilí dokázala to, že v blízkosti Poštárky byla postavena mateřská škola. Navštěvují ji pouze romské děti z osady. Sestra

Atanázia toho pro Romy z Bardějova dělá skutečně dost. Přeji jí jen, ať jí Pán Bůh dá hodně sil a trpělivosti, kterou určitě potřebuje.

Hodně mých kamarádů se mě ptá, proč věřím v Boha. Jestli snad mám důkaz o tom, že existuje. Někteří s posměškem dodají: zjevil se ti snad někdy Bůh? A jak, prosím tě, vypadá? Na jednu stranu si říkám, že jim to za zlé dávat nemůžu, nikdo je k víře v Boha nevedl. Snažím se proto vždycky odpovědět rozumně. Není jednoduché vysvětlit, proč vlastně věřím v Boha. Našel jsem pro ně ale jednu takové přirovnání. Řekl jsem: Hele, věříš v lásku, myslíš si, že existuje? Kamarádi mi řekli, že ano. A já na to: No vidíš, lásku přece taky nevidíš, a cítíš, že existuje. Víš to, že je. Tak podobně to je i s Bohem...

Tomáš Bystrý

Khamoro

kapely z celého světa

Banjara

Na letošním Festivalu Khamoro, který se koná již po sedmé, se opětovně představí spousta známých i neznámých kapel. Vždy se jedná o velmi kvalitní hudební skupiny, které pravidelně na tomto festivalu účinkují. My jsme pro vás vybrali tři, které bychom vám velmi rádi trochu přiblížili.

Banjara

Tato kapela pochází z Indie a je příkladem toho, jak jde skloubit tanec a muzika. Hrají na typické nástroje, které jsou ve státu Rádžasthán obvyklé: sarangi

a kamaicha. Svou hudbou navazují na kořeny předků. Název Banjara znamená „ti, kdo pocházejí z vyprahlých, neúrodných krajů“. Banjara byla původně kočovná kapela z pouště a odnepaměti byla známa jako jako cikáni z Rádžasthánu. Výborní tanečníci a hudebníci jezdili od města k městu a předváděli své umění. Hudbou a tancem ilustrují každodenní život svého kmene a nejvýznamnější události, jako jsou svatby a narození dětí. Nejsou však pouze hudebníci; patří totiž i mezi velmi známé básníky, skládají své vlastní básně zvané gity a melodie. V jejich písních nalezneme mnoho touhy, lásky ale i mystické texty.

Basily

Vždy jsou plni touhy po poznávání nových zemí a vždy cestují na západ od svého domova. Putují již devět let, jejich cesta vedla od Indie po Španělsko a letos zavítají také na Khamoro do České republiky.

Basily

Jako druhou kapelu jsme vybrali nizozemské Basily. Radí se mezi kapely, které svou hudbu oživují swingem. Průkopníky skupiny byli Django Reinhardt a Stéphane Grapelli. Ve svých začátcích hráli tradičním stylem Hot Club de France a posléze si vytvořili vlastní identitu s tradičními španělskými cikánskými vlivy. Skupina skvělých hudebníků si vytvořila velmi dobré jméno nejen doma, ale i v zahraničí. Ve své rodné zemi hráli na předních jazzových scénách a několikrát hostovali na festivalu North Sea Jazz v Haagu. V posledních letech dostala skupina Basily mnoho pozvání ze zahraničí: na Jak Festival v Indonésii, na proslavený Django Reinhardt Festival v Samois ve Francii, Oslo International Gypsy Festival v Norsku, do světového newyorského jazzového klubu Birdland či na Copenhagen Jazz Festival v Dánsku. Jedním ze zlatých hřebů jejich kariéry byl společný

koncert s houslovou legendou Stéphanem Grapellim v Koncertní hale v Mnichově. Hrají v sestavě housle, sólová kytara, doprovodné kytary a basová kytara. Basily je nyní považována za jednu z nejlepších romských skupin dneška.

Hortto Kaalo

Jako poslední představujeme finské Hortto Kaalo, což ve finském romském dialektu znamená opravdový „cikán“. Hortto Kaalo byla první romská kapela ve Finsku. Původní členové Feija Akerlund (baryton a kytara) a Marko Putkonen (basa a kytara) jsou stále členy této skupiny, stejně jako zpěvačka Ellen Hagert. V roce 1970 skupina vydala první nahrávku pod názvem „Proč se pro nás neotvírají dveře“. V průběhu dvanáctiletého působení neztratila kapela nic ze své popularity. Vystupuje v televizních programech a podnikla koncertní turné po celém Finsku a Švédsku. Hrála i na finské klubové scéně. Může se pochlubit tím, že stala první folkovou kapelou ve Finsku, jež získala zlatou desku. Počet hráčů se mění podle koncertu, který kapela hraje, většinou je to mezi pěti až dvaceti hudebníky. Hortto Kaalo doprovází v Praze jejich dobří přátelé, primáš Vasile Pantir a pianista Kemal Azourbekov. Hortto Kaalo hrají slovanský romský repertoár, tradiční romské písně a své vlastní skladby v tradičním romském stylu. ■

Hortto Kaalo

Autor
Jarmila Balážová

Andre romaňi čhib
thoda
Eva Danišová

ilustrace
Jana Šedivcová

Pavel Dnes je 1. máj,
lásky čas. A já tě,
Jolanko, moc miluji!

O Palo: Adadžes hin
o peršo majos, kamib-
naskero džives. Bares /
lgen tut Jolanko
kamav!

Jolanka: Já tebe taky,
Pavle. Ta růže je pro
mě? Já pro tebe nic
nemám.

Jolanka: Me tut tiš,
Palo. Odi ruža hiňi pre-
dal mande?
Man predal tute řič
nane.

Pavel: Samozřejmě,
že je pro tebe. Má bar-
vu jako ty řty! Nic
nechci, jen abys se
mnou byla šťastná.

O palo: Šaj pačas, hoj
hiňi predal tute. Hin la
ajsi farba sar tire vušto-
ra! Me na kamav řič,
ča te aves manca
bachtalí.

Autor **Jana Šedivcová**

Nové album Věry Bílé

C'est comme ((c)) a (Tak to je) je
název nové desky Věry Bílé a sku-
piny Kale, která přijde na naše pul-
ty v polovině května.
V těchto dnech Věra Bílá se svou

kapelou právě dokončuje nový
hudební projekt v plzeňském studiu
Avik. „Pracuje se nám tu velice
dobře,“ uvedl producent a manažer
kapely Jiří Smetana. Věra Bílá

a Kale totiž nahrávají poprvé v Čes-
ké republice, doposud byla všech-
na jejich alba natočena například
v Avignonu, Paříži nebo v Polsku.
A o čem že nová deska bude?
„Každý z muzikantů si složil píseň
a napsal text podle vlastních prožit-
ků, takže je deska hodně barevná,
co do výrazu i obsahu,“ říká Sme-
tana. Deska bude nazpívána
v romštině, jen část jedné písně má
český text. „Hudebníci mohou ve
své řeči snadněji vyjádřit své city,“
objasňuje Smetana.
Co se týče hudebního stylu, album
C'est comme ((c)) a se prý pone-
se spíše v duchu pop music než
typické romské hudby. Typicky rom-
skou muziku, tedy housle, kontra-
bas, akordeon a cimbál, si však
budou moci posluchači na novém
albu také poslechnout. Je do něj
totiž zařazena i starší archivní
píseň, kterou natočila rokycanská
rodačka Věra Bílá před čtyřmi lety
se svým otcem.

A proč francouzský název pro nové
album? Právě ve Francii je totiž
Věra Bílá nejoblíbenější. Její nová
deska tam také vyjde. České
posluchače ale stoprocentně zau-
jme. ■

Kali Sára

24. a 25. května uctí Romové
z celého světa svou patronku Kali
Sáru. Ve francouzském městečku
Les Saintes-Maries-de-la Mer se
Romové schází již více než jedno
století, aby Kali Sáre položili dary
a modlili se k ní.

Podle legendy se Kali Sára stala
patronkou Romů proto, že pomohla
třem Mariím, které byly vyhnány ze
Svaté země po Ježíšově ukřižování. Topily se v moři,
když se loďka převrhla, a Sára je dopravila na břeh. Za
to, že je zachránila, byla povznesena na patronku
Romů. Navíc byla Sára krásná žena oddaná svému
muži. Ženy se k ní modlí jako k bohyni plodnosti, muži
ji vzývají pro její věrnost a oddanost. S Kali Sárou se
doposud setkávali ti, kteří v posledních letech vyrazili
na jih Francie a vstoupili s ní do moře. Zatímco ona se
dotkne lemem svých šatů hladiny, přihlížející si musí
alespoň smočít prsty ve vodě, kterou od té chvíle
považují za zázračnou. ■

Nejlepší romskou kapelou na Mostecku je Gypsi trio

Na konci března se v Čepirohách u Mostu konal
první ročník přehlídky romských kapel, kterou
uspořádalo Občanské sdružení Romů města
Mostu. Soutěže se zúčastnily čtyři romské kape-
ly, některé z nich hrály klasickou romskou muziku,
jiné zase zabrousily do modernějšího hudebního
pojetí. „Celou akcí jsme si uspořádali a financovali
zcela sami,“ uvedl pořadatel akce, předseda
občanského sdružení Pavel Gabčo. Soutěž zahá-
jilo dětské taneční seskupení R.C.U. – Rychlí

Cikáni z ulice. Hlavním
vítězem přehlídky se stala
děčínská kapela Gypsi
trio, jejíž slepý zpěvák pře-
vedl výborný pěvecký
výkon a spolu se spolu-
hráči okouzli porotu, ve
které zasedli i zástupci

města Mostu. Zvláštní ocenění získala mostecká
kapela Systém, jež roztančila publikum v Čepiro-
hách také při večerní zábavě. ■

Zveme vás

Šťěstí a vítr jedno jsou

V předvečer Mezinárodního dne Romů byla
v brněnském Muzeu romské kultury zahájena
výstava s názvem Bacht the balvaj peňa hin –
Šťěstí a vítr jedno jsou. Černobílé fotografie Hany
Šebkové, která je mimo jiné zakladatelkou časo-
pisu Romano džaniben a autorkou učebnice
romského jazyka, jsou doprovázeny verši a výro-
ky Romů vypovídajícími o pravdě jejich
života. Výstavu můžete v Brně navštívit do 29.
května, poté poputujete dále do Etnografického
muzea v Paříži a na podzim pak do kanadského
Montrealu.

Vlasta Horváth válí

Vlasta Horváth, který se s velkým úspěchem
probojoval až do finálové dvanáctky soutěže
Česko hledá SuperStar, si vede stále velice dob-
ře. V prvomájovém kole okouzli diváky a porotu
s písní od kapely Wet Wet Wet-Love is all around
me a se svou swingovou klasikou Život je jen
náhoda to skutečně profesionálně rozbil.

V současné době je Vlastík
už na stejné pozici, na kte-
ré byla v loňské soutěži
Martina Balogová. Držíme
palce a doufáme, že bude
ještě úspěšnější! ■

Když zpívám, připadám si jako jiný člověk

Jožo Šivák je vzhledem nenápadný kluk. Je mu jedenadvacet, narodil se v západočeské Aši, ale od svých tří let žije na Slovensku ve městě Trebišov. Po bližším prozkoumání však člověk zjistí, co všechno má tenhle kluk za sebou a že se umí ve světě showbyznysu pěkně otáčet. „Můj život – to jsou tři věci,“ charakterizuje sám sebe Jožo. „**Zpěv, novinařina a práce pro Romy.**“

Zpěv

Na základní škole, přesně v páté třídě, se začal Jožo věnovat zpěvu. Do svých patnácti šestnácti zpíval soprán. „Nejsi tu sám, nesmiš zpívat tak nahlas, musíš dát prostor ostatním,“ slyšel neustále od své učitelky ve sboru. Po základní škole zkusil přijímací zkoušky na konzervatoř v Košicích – obor hudebně dramatický. A začal tam studovat. Právě v Košicích zašel jednoho dne do hudebního vydavatelství. „Odhodlal jsem se tam zajít, přestože jsem věděl, že tam vydávají slovenské hvězdy, a prosil je, ať si poslechnou moje nahrávky,“ směje se Jožo svým začátkům.

Než si jeho nahrávky převzatých písní konečně poslechli, trvalo asi rok. Když bylo Jožovi šestnáct, rozjela se v SR hudební soutěž Talent východního Slovenska. Talent z Trebišova se líbil a Jožo Šivák skončil na třetím místě. „To byl můj první moment slávy,“ popisuje své vítězství v soutěži. Následovaly promo akce v televizi, poprvé zpíval před velkým publikem. Pro vydavatelství, se kterým spolupracoval, to byl šok. Ihned se domluví na vydání prvního singlu. Měl vyjít loni v září, avšak nevyšel. Proč? Kvůli soutěži Slovensko hledá SuperStar, kde nesměl Jožo Šivák rozhodně chybět. „Chtěl

jsem to zkusit, prostě jen tak,“ říká trebišovský zpěvák. Podmínkou účasti v soutěži je, že soutěžící nesmí mít podepsanou žádnou smlouvu s hudebním vydavatelstvím ani vydané žádné album. SuperStar se nicméně stala pro Jožku důležitější záležitostí a začal se jí naplno věnovat. „Na konkursu bylo hodně Romů, pár nás prostě museli vybrat do užšího výběru,“ směje se. On a další Rom Peter Konček postoupili až do první padesátky. „Byl to hrozný stres, málo jsme spali, pořád nás otravovali s kamerou...“ popisuje Jožo atmosféru čekání na výsledky. Postup do první desítky mu však nevyšel. S písní od kapely

Také That porotu, která je mimochodem mnohem kritičtější než naše česká, neokouzili. „Měl jsem hrůzu v očích, nebyl jsem si sám sebou jistý. Věděl jsem, že je konec,“ smutně dodává Josef. Sám nejvíce fandil Peterovi Končekovi, podle jeho slov byl nejlepší, i když už ze soutěže také vypadl. „Myslím, že Slováci by nesnesli mít za svou superstar Roma,“ říká Jožo.

Novinařina

V době, kdy Jožo nastoupil do prvního ročníku konzervatoře, hledala zrovna slovenská televize moderátory zpravodajství. Podle Jožových slov to byla tak trochu finta. STV potřebovala ukázat nějakého romského moderátora, chtěli dokázat, že na Slovensku rasismus neexistuje. V té době totiž emigrovalo hodně slovenských Romů do Kanady. Nicméně Jožo konkurs vyhrál. „V pátek jsem vyhrál a v pondělí už jsem vysílal,“ popisuje své televizní začátky. Časem se však hodně naučil. Nejprve začínal u regionálních zpráv, dnes pracuje jako reportér a moderátor romského magazínu. Občas ještě dabuje pořady pro STV, seriály a filmy. Zároveň je také externím spolupracovníkem časopisu Romano nevo lil. U nás v České republice se účastní kursu pro začínající romské novináře.

Romové

„V Trebišově jsme založili občanské sdružení Roma Production,“ začíná Josef vyprávět o své práci pro Romy. Sám je předsedou tohoto sdružení. „Myslím si, že je velmi důležité dělat něco pro zlepšení situace romské komunity, někdy je to ale opravdu těžké,“ dodává. Roma Production se zaměřuje především na pořádání kulturních akcí, a to jak na regionální, tak i na celorepublikové úrovni. „Loni jsme zorganizovali divadelní dílnu pro mladé Romy, v našem sdružení vznikl také nápad uspořádat soutěž Rómsky Slávik 2005,“ chlubí se Jožo. A co dělá Jožo v současné době? Krom toho, že studuje herectví a novinařinu, pracuje ještě jako barman v jednom trebišovském diskoklubu. Přestože v soutěži Superstar nevyhrál, přinesla mu slávu. „Lidi mě poznávají na ulici a hlavně jsem dostal nabídku na natočení alba,“ usmívá se. Láká ho Praha. „Ano, chtěl bych do Prahy, až dokončím studia. Mým snem je hrát v nějakém muzikálu a přitom třeba ještě studovat DAMU nebo jinou podobnou školu.“ ■

Romové ve Velké Británii

Podle odhadů se první Romové v Anglii mohli objevit po roce 1480 z Francie. První písemná zmínka o Romech ve Velké Británii pochází ze Skotska. Tehdejší skotský král Jakub IV. věnoval v roce 1505 skupině Romů peníze na cestu a vystavil jim doporučující dopis pro svého příbuzného – dánského krále. Podle tohoto dopisu měl dánský král poskytnout podporu skupině pod vedením Antonia Gawina, hraběte z Malého Egypta. V samotné Anglii je první zmínka o Romech datována až do roku 1514; zachovala se zpráva o odchodu romské věštkyně z Lambethu do Francie.

Poměrně brzy se objevily první náznaky pronásledování Romů. V roce 1517 byla v Anglii souzena žena za to, že se oblékala jako Romka. Běžným pojmenováním pro Romy bylo v Anglii té doby „Egyptan/ka“ (angl. Egyptians, odtud zkrácením současné pojmenování gypsies). Pronásledování Romů začalo rokem 1530, kdy anglický král Jindřich VIII. nařídil odchod všech Romů ze země a zákaz vstupu dalších. Na základě tohoto nařízení potom byla např. v roce 1540 vypovězena skupina Romů do Norska, jiní Romové byli deportováni do francouzského Calais, které v té době patřilo Anglii. Další královská nařízení z let 1554 a 1562 vedla k zprísňení trestů pro Romy, i pro ty, kteří jim pomáhali. V některých případech došlo i k vykonání rozsudků smrti.

Vývoj na území Skotska byl až do roku 1573 odlišný. Neplatila tam anglická nařízení a o Romech se vyskytují zprávy jako o tanečnících. V roce 1540 byla udělena skotským králem Jakubem V. Romům autonomie. Za předáka všech Romů ve Skotsku byl jmenován John Faw. V roce 1573 bylo Romům nařízeno se usadit, nebo opustit zemi. V průběhu 17. století se stalo běžným také trestání Romů za údajnou potulku deportací do zámoří (především do Ameriky). Protiromské předpisy byly v Anglii a Skotsku zrušeny až v roce 1783. Od té doby byli Romové pronásledováni především na základě předpisů omezujících tzv. potulku. Táboření bylo omezeno především od roku 1835 tzv. Highway Act, který zakazoval Romům tábořit při hlavních komunikacích. V 19. století se o asimilaci Romů, jejichž počet se odhadoval na 10 000

Angličtí Romové před svými typickými vozy

osob, začaly zajímat především misie různých křesťanských denominací.

Romové přicházející do Velké Británie ve středověku z velké části splynuli s domácími kočovníky a mnoho z nich přestalo mluvit romsky respektive se vyvinul zvláštní etnolekt romštiny silně ovlivněný angličtinou. Od počátku 20. století se objevily skupiny olašských Romů, kteří dodnes udržují romštinu (ve 30. letech 20. století se tak usadily např. rodinné klany Stiriů a Jevanovičů). Migrace Romů ze střední a jihovýchodní Evropy pokračovala i po druhé světové válce a zatím poslední vlnou byl příchod českých a slovenských Romů v 90. letech 20. století.

Romské organizace se ve Velké Británii začaly objevovat od 60. let 20. století a v mnohém spolupracovaly s organizacemi neromských kočovníků (irských, skotských atp.). První romská organizace Cikánská rada (Gypsy Council) byla založena v roce 1966 za přispění aktivisty Grattana Puxona, který se později angažoval při vzniku mezinárodního romského hnutí. Tato organizace také založila v roce 1969 první školu pro děti kočovníků na tábořišti u letiště Hornchurch. Její aktivitu podporoval mj. americký herec Yul Brynner (film Sedm statečných). Dalším výsledkem činnosti občanských aktivit kočovníků bylo v roce 1968 přijetí tzv. Caravan Sites Act, který nařizoval obcím zajištění míst pro táboření kočovníků. Na druhé straně bylo obcím umožněno

postihovat kočovníky tábořící mimo oficiální místa.

Obecně bývají Romové ve Velké Británii považováni za součást kočovnické komunity. Původní romští obyvatelé Anglie nazývají sami sebe Romanichals (romští chlápci). Kromě Romů jsou ve skupině kočovníků zastoupeni irští kočovníci (přicházeli od 19. století), skotští kočovníci (kteří sami sebe nazývají Nawkins) a další skupiny. Jako poslední si tento způsob života osvojily také skupiny tzv. New Age kočovníků, kteří vzešli z hnutí hippies v 70. letech 20. století. Samotní Romové jsou od roku 1988 uznáni za národnostní menšinu. Celkem se odhaduje ve Velké Británii asi 110 000 kočovníků. Z tohoto počtu tvoří Romové přibližně polovinu.

Příště: Romové ve Španělsku

POUŽITÁ LITERATURA

Acton T. – Gallant D., *Romanichal Gypsies*, Wayland Publishers Ltd., East Sussex 1997

Mayall D., *English Gypsies and State Policies*, University of Hertfordshire Press 1995

Kenrick D., *Historical Dictionary of the Gypsies (Romanies)*, London 1998

POUŽITÉ FOTOGRAFIE

Acton T. – Gallant D., *Romanichal Gypsies*, East Essex 1997)

Portrét romské ženy, která údajně vyléčila skotského krále. 16. století

Dekáda Romské inkluze:

Od oficiálního zahájení Dekády romské inkluze v Sofii uběhlo již několik měsíců. V některých zemích proběhla i zahájení na národních úrovních. Dekádu slavnostně spustili v Rumunsku, Makedonii, Bulharsku, Černé Hoře a Srbsku. Zbytek zemí slavnostní zahájení přichystalo na květen 2005. V dubnu se sešel Mezinárodní řídicí výbor dekády, který řeší zatím především technické záležitosti kolem dekády.

Mezinárodní řídicí výbor, složený z delegací z osmi zemí, se sešel 15. dubna 2005 v Budapešti a jedním z cílů schůze bylo projednat právní status a umístění Sekretariátu Dekády romské inkluze. Členem řídicího výboru za Českou republiku je náměstek místopředsedy vlády a ministra spravedlnosti Ivo Hartmann. Jednání se za českou republiku účastnil Czeslaw Walek, ředitel ředitel kanceláře a tajemník Rady vlády pro záležitosti romské komunity, Jaroslav Maroušek, nově jmenovaný manažer pro dekádu a za delegaci českých romských nevládních organizací. Maroušek byl do funkce jmenován 13. dubna 2005. „Funkce mi byla navržena a já jsem souhlasil. Pracuji na půl. Do mé kompetence patří komunikace s mezinárodním řídicím výborem a zajišťování mezinárodních aktivit dekády. To je přibližně čtvrtina mé práce a ta větší část je věnována monitoringu a koordinování aktivit dekády na národní úrovni, tzn. v České republice,“ uvedl pro Romano vodi Jaroslav Maroušek.

Rotující, nebo stálý sekretariát?

Na začátku jednání Mezinárodního řídicího výboru existovaly dvě varianty fungování sekretariátu. První varianta navrhovala sekretariát jako silnou mezinárodní neziskovou organizaci, financovanou Světovou bankou a OSI. Druhá varianta spočívala v sekretariátu, který by se každoročně měnil v závislosti na tom, která země by právě předsedala mezinárodnímu řídicímu výboru. Tzn. měnilo by se nejen jeho sídlo, ale i obsazení. Česká republika prezentovala svá stanoviska na tyto varianty, která vypracoval ředitel kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské

komunity spolu s ministerstvem zahraničních věcí na žádost národního koordinátora dekády v ČR, náměstka místopředsedy vlády a ministra spravedlnosti.

„V otázce sekretariátu kancelář zastává názor, že jako výhodnější se jeví varianta rotujícího sekretariátu při zemi, která právě předsedá mezinárodnímu řídicímu výboru,“ uvedl pro Romano vodi manažer pro dekádu Jaroslav Maroušek.

Události Dekády romské inkluze

- **2. února** – Mezinárodní zahájení dekády
- **únor–duben** – Zahájení dekády na národních úrovních (Rumunsku, Makedonii, Bulharsku, Černé Hoře a Srbsku)
- **8. dubna** – V ČR vyšla informační brožura o dekádě
- **13. dubna** – Jaroslav Maroušek jmenován manažerem pro Dekádu romské inkluze
- **15. dubna** – Páté zasedání Mezinárodního řídicího výboru v Budapešti
- **25. květen** – Slavnostní zahájení dekády v ČR
- **26. května** – Šesté zasedání Mezinárodního řídicího výboru v Praze
- **26–27. května** – Praha – Mezinárodní konference Jekhetane – společně do Dekády romské inkluze
- **1. července** – Předsednictví Mezinárodního řídicího výboru se ujímá Rumunsko

„V dopolední části programu se kromě Slovenska, Maďarska a Srbska většina zástupců vlád přiklonila k podobnému názoru, jako měla Česká republika,“ popsal průběh jednání Maroušek. „Po přestávce se překvapivě k návrhu stálého mezinárodního sekretariátu přiklonily také Makedonie, Černá Hora a Bulharsko. Druhou variantu tak nadále kromě České republiky podporovalo již jen Rumunsko a Chorvatsko,“ dodal Maroušek.

Jak dále Maroušek uvedl, byl v odpolední části jednání přijat kompromis. „Spolu s rotujícím předsednictvím výboru bude v dané zemi fungovat technický sekretariát. Navíc vznikne mezinárodní těleso, které bude poskytovat expertní a technickou pomoc zúčastněným státům a bude financováno z prostředků OSI a Světové banky. Právní status tělesa zatím nebyl definován,“ řekl pro Romano vodi Jaroslav Maroušek. Open Society Institute a Světová banka prohlásily, že budou financovat činnost tohoto zatím přesně nedefinovaného tělesa pouze v případě, že se na jeho financování budou podílet i členské země dekády.

Podle zápisu ze zasedání Mezinárodního řídicího výboru, který má redakce Romano vodi k dispozici, hlasovalo pro přijatou variantu šest zemí – Bulharsko, Maďarsko, Makedonie, Černá Hora, Srbsko a Slovensko. Pro variantu rotujícího sekretariátu bez dalšího mezinárodního tělesa hlasovalo spolu s Českou republikou ještě Chorvatsko a Rumunsko.

Právě Rumunsko se 1. července ujme předsednictví Mezinárodního řídicího výboru a ustaví technický sekretariát dekády v Rumunsku. Jelikož byl přijat kompromisní návrh, je nyní potřeba přepracovat

i připravovaná pravidla dekády. „Původní návrh těchto pravidel byl koncipován pro variantu silného mezinárodního sekretariátu, nikoliv schváleného kompromisu, hlasování o pravidlech nakonec neproběhlo. Většina států naopak souhlasila s tím, že je třeba návrh přepracovat,“ uvedl Jaroslav Maroušek. „Česká republika přednesla stanovisko, v němž uvádí, že je třeba stanovit jasná pravidla týkající se členství, reportování, způsobu řízení a financování,“ dodal Maroušek. Podle něj budou návrhy české strany vzaty v úvahu při vypracování nové verze pravidel.

Tato pravidla by měla být projednána a přijata na půldenním zasedání Mezinárodního řídicího výboru, které se uskuteční na konci května v České republice v rámci slavnostního národního zahájení Dekády romské inkluze. Podle Czeslawa Waleka národní zahájení dekády proběhne v rámci festivalu Khamoro 2005 v Praze.

A zase ty průzkumy...

Možná si ještě vzpomenete, jak minulý rok zaměstnávala média (dokonce i ta komerční) spory kolem průzkumu mezi Romy. Na posledním zasedání Mezinárodního řídicího výboru byl prezentován průzkum romských komunit v zemích dekády „Tváře chudoby, tváře naděje“ vypracovaný Rozvojovým programem OSN.

Podle UNDP vyžadují vlády, sponzoři a realizační partneři pro stanovení priorit a měření pokroku kvantitativní údaje. Dezagregované kvantitativní údaje jsou nutná výchozí podmínka. Rozvojový program OSN se proto rozhodl provést rozsáhlé šetření Romů a dalších tzv. zranitelných skupin ve střední a jihovýchodní Evropě. Šetření bylo navrženo tak, aby mapovalo úrovně zranitelnosti Romů v porovnání s ostatními skupinami. Jeho účelem bylo poskytnout jak důležité analytické vstupy, tak i určitou základní čáru pro realizaci dekády a monitorování jejího pokroku a úspěšnosti. Podle UNDP bylo nejobtížnějším problémem odpovědět na otázku „Kdo jsou Romové?“ a stanovit, jakým způsobem identifikovat respondenty. „Vzhledem ke skutečnosti, že identita Romů je často spojována se statutem nižší třídy anebo s diskriminací, je logickým výsledkem vyhýbání se identifikaci sebe samých jako Romů. Jedno-

novinky

duchá otázka Jste Rom? nefunguje," uvádí se ve zprávě Tváře chudoby, tváře naděje.

„Po vybrání určité skupiny a domácností, se kterými byly vedeny rozhovory, byla první věta při zahájení rozhovoru tato: Dobré jitro (dobrý den), provádíme šetření mezi romskou populací. Nebude vám vadit, když vám budeme klást otázky? Pokud dotazovaný odpověděl: Já nejsem Rom, proč se mnou chcete hovořit?, byl rozhovor ukončen," uvádí se ve zprávě. Vedle romských respondentů byly vytvořeny také vzorky z řad většinové populace. Podle zprávy bylo zapotřebí mít vzorek pro majoritu žijící v těsné blízkosti s romskou populací a čelící podobným sociálně ekonomickým problémům často spojeným s regionálními nerovnostmi. Průzkum byl proveden ve všech zemích ekády. Celkem bylo osloveno 36 428 lidí (9 346 domácností, z toho 4 345 romských a 5001 neromských).

Průzkum v České republice

V České republice bylo osloveno 760 romských domácností a 311 neromských, celkem byl průzkum v ČR proveden na vzorku 3523 lidí. „Romové žijící v České republice jsou bohatší než ostatní Romové ve střední a východní Evropě. V důsledku toho mají lepší sociální statut i zdravotní stav. Částečně je to způsobeno značně přístupným systémem sociálních dávek. Týká se to však také celkového ekonomického kontextu: míra nezaměstnanosti mezi Romy v České republice je nejnižší (40–45 procent) a procento Romů zaměstnaných v rámci legálních pracovních smluv je nejvyšší," uvádí se ve zprávě UNDP.

Česká republika zůstává však podle zprávy zemí s nejnižším podílem Romů se středním a vyšším vzděláním a také s vysokým procentem lidí s neukončeným základním vzděláním.

Také uplatnění Romů v politice je v ČR mizivé. „Pokud jde o účast v politice, jsou Romové v České republice nejméně aktivní a je obtížné je přimět k tomu, aby se dali dohromady a účastnili voleb," píše se ve zprávě UNDP.

Mladí romští lídři se nesetkali

Den před samotným jednáním Mezinárodního řídicího výboru dekády se měli v Budapešti setkat tzv. mladí romští lídři. Bohužel setkání se neuskutečnilo. „Setkání bylo na poslední chvíli zrušeno, protože o účast na neformální schůzce údajně projevilo zájem málo lidí," uvedla ve svém stanovisku Marie Gailová. „Domnívám se, že tím se tzv. mladí romští lídři připravili o možnost připravit se na společný postup během jednání Mezinárodního řídicího výboru nebo se vzájemně seznámit s názory na průběh dekády," doplnila Gailová.

V ČR vyšla informační publikace o dekádě

Při příležitosti oslav mezinárodního dne Romů a původně plánovaného vládního zahájení Dekády romské inkluze, které bylo odloženo až na konec května, představilo občanské sdružení Athinganoi informační publikaci s názvem „Jekhetane, společně do Dekády romské inkluze 2005–2015".

„Tento informační bulletin je vydán za účelem rozšíření povědomí o tom, co je dekáda, jak vznikla,

kdo se jí účastní, jaké jsou její cíle a potenciální přínos. Naleznete zde články od romských i neromských aktivistů a novinářů na téma: krize zaměstnanosti, zdraví, vzdělání, rovnost pohlaví, Romové ve veřejném životě a na politické scéně nebo rozhovor s ředitelem kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity panem Czeslawem Walkem," uvedla pro Romano vodi ředitelka sdružení Athinganoi Gabriela Hrabáňová. Vydání časopisu provázely problémy. Původně mělo vyjít zvláštní číslo již přes rok nevycházejícího časopisu Amaro gendalos. Na brožuru mělo spolupracovat sdružení Dženo s Athinganoi. „Dženo mělo poskytnout zázemí a redak-tory, ukázalo se ale, že nedisponuje dostatečným počtem profesionálů, kteří se měli na brožuru podílet," uvedla podle ČTK Hrabáňová. Podle ní jiní novináři nechtěli na čísle pod hlavičkou Amaro Gendalos pracovat, Dženo nesouhlasilo s jiným názvem. Předseda sdružení Dženo Ivan Veselý viní z opožděného vydání publikace právě Hrabáňovou. Athinganoi od dohody s Dženem nakonec odstoupilo a vydalo časopis v dubnu 2005. ■

1 Romaňi verzija

2-3 Sumarizaci

O hiri (o seri kisitind'a o Zdeněk Ryšavý)

Le manušengero sgejlipen o R-Mosty the e žižkovsko radřica jekhetane phundrade o nevo komunitno centrum vaš o Roma pro Žižkovos. O čhavore pen odoj šaj bavinen the o phureder manuša odoj šaj chuden e godí pal o socialne phučibena. O gadže odoj o centrum na kamen. Kamenas, kaj o komunitno centrum te phanden andre.

Ostravate mušinel e gadžo, savo na mukh'la le Romen andro peskero klubos, le Romen te premangel, u mekh lenge počinela vaš oda love.

Pro romano sidliskos Kašate na džal o paňi, bo o manuša na poťinen.

Mekh but aver hiri tumen užaren pro seri 2-3.

4-5 Čhoneskeri reportaža

Jana Šedivcová: E narančovo pantl'a

O džives mujal o rasismos líkeren o manuša lumate imar saranda berša. Peršo impulzis diňa e demonstracija andro juhoafricko foros Sharpevill. Akor odoj le manušen zoraes marde. Andro berš 1966 pre Valná hromada OSN has o 21. marcos phendo sar oficilno džives mujal e rasisticko diskriminacija. Pro Čechi diňa o impulzis o Multikulturno centrm Prahate the o aver organizaciji (e Romea tiš) the kerde e akcija narančovo pantl'a. Andre reportaža šaj ginen, sar o manuša khatar o organizaciji denas дума le manušenca avri pro droma, the phandenas le manušenge o symbolicke pantl'i.

6-7 komentimen ačhiben

Akorestar, sar gej'la avri amaro agoreskero numeris pes ačhila but, a'le o manuša nekhbuter gondolinen pre oda, hoj mu'la o papež Jan Pavel II.

Andro nevo numeris penge šaj ginen o fakti pal o nevo papežis. Kidle avri le Němcos, savo pes vičinel Joseph Ratzinger, savo ila nevo nav Benedikt XVI. Andre anketa dikhena, so pre oda phenen o manuša.

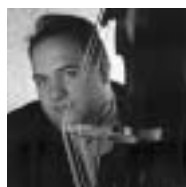
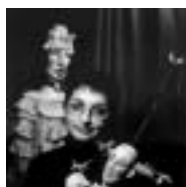

8-10 o vakeriben**Vojtěch Lavička/E penalta pro Němci**

Igen interesno vakeriben le fotbalistoha, vičinen les Martin Horvath. Džanena na ča pal o fotbalis, pal leskeri famaliya, afe tiš pal leskero phureder phral, saves hin nav Vlastimil, u prindžaren les pro calo Čechi, bo gil'avel andre suťaža Česko hledá Super star.

13-15 o vakeriben**Jarmila Balážová/Sar odlel le Romen o Chad Wyatt**

Chad Evans Wyatt kerel o portreti. Hino pro jepaš Americanos the Francuzis. Efta berš hino imar ke amende. Dine leske adaj avri e křižka le portretenca 101 umělců. Akana kerel but romane portreti, ta dikhaha, či dela avri tiš e knižka le romane portretenca. Bari duma leha delas e Jarmla Balážová, u tumen šaj ginen, sar the soske odlel le Romen.

16-18 So hin učharao**Jana Šedivcová/So kerahas, sar amen has o amaro d'ives**

Varekhaj na has e oslava ajsi bari, bo mu'la o papež Jan Pavel II., afe džanas but oslavi. Sako džanel, hoj o maškarthemutno romengero d'ives perel pro ocho aprilis, afe soske kada d'ives, šaj džanen, sar ginena pal e aled'iveseskeri historija. Ko na kamel te ginel e historija, rakhela odoj e romaři himna thodí andre čechiko čhib

20 O komentaris**Petr Lhotka/O Roma the o agor andro dujto baro mariben**

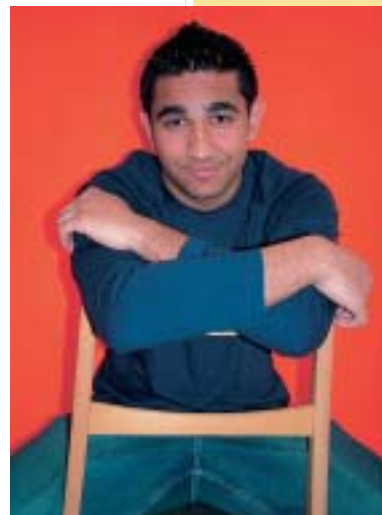
Pre calo luma kada berš gondolinas pal o agor andro dujto baro mariben. O Petr Lhotka khatar o Muzeum pal e romaři kultura, savo predal tumende kisitinel e historija pal o Roma, akana andro komentaris phenel, hoj te pes del duma pal o holokaustos the pal e genocida, ta šoha te na bisteras pro romano holokaustos. the šaj ginel, savi has e oslava andro fori Praha, Brno, Chomutov the o Frýdlant.

21 Martin Šimáček/O komentaris

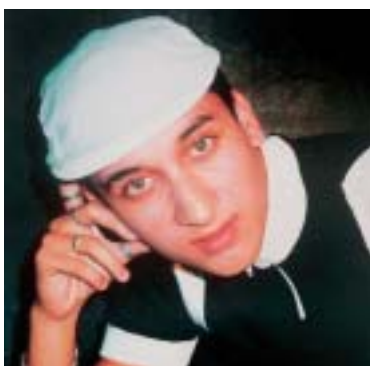
Sako amendar šaj dikh'la the šund'a andro media pal e daj šov čhavorendar, sava murdard'a lakero diliňa godakero phral. O komentaris tumenge sikhavela mek aver aspekti alestar, so pes ačhi'la, the soske kaj-so agresivno manuš šaj phirelas maškar amende. O autoris andre ada dikhel tiš o problemas le kherenca vaš o čore manuša.

23 Amare jakhenca**Tomáš Bystrý**

E inšpiracija andre rubrika diňa o Jan Pavel II. the leske-ro meriben. Andre anketa phenen o študenti khatar o pražske školi, sar paťan le Devles, sar o terne duminen pal o paťaviben, kada tumenge phenela o páter Jan Kusý khatar e římskokatolicko farnosťa sv. Václava Praha the peskeri godi tumenge sikhavela the o autoris.

25 kulturne skienčini

E Věra Bílá diňa avri nevo albumos, akana popularno muzikaha. Čepirozende pre Mostecko has avri kidli sar nekhfeder romaňi kapela o Gypsy trio the Bernate andro romano Muzeum romské kultury phundrade e vistavka, kaj hine avri thode o fotografiji, so kerelas e Hana Šebková.

26 Džas pal o romano vođi**Jana Šedivcová/Jožo Šivák**

Jekhthebiš beršengero Jožo Šivák uli'la pro Čechi, ale dživel pre Slovensko. Leskero dživipen hin akana o showbyznys: gi'avel the kerel bufi sar novinaris the moderatoris (phirel pre škola kaj sikh'ol o herectvi the e novinařina). Hino angluno manuš andro jekhetafi-ben Roma Production Trebišovoste. Kamel, mi le Romen te avel feder dživipen. Oka berš kerde e divadelno diliňa vaš o terne Roma the kisitinen the o romano Slavikos.

27 pal e romaňi historija

Petr Lhotka: O Roma andre Anglija Perše Roma avle andre Anglija khatar e Francja vaj andro berš 1480. Na bešenias odoj but the imar len lenas palal. Andre Anglija len chudle te vičinel Gypsies, pal o angličko lav Egyptians (Egyptjané), sar lenge o Angličana pro agor phenenas. Sar o Roma andre Anglija dživenas the sar odoj dživen akana, ginena andre amari rubrika.

28-29 Zdeněk Ryšavý

Imar angle buter čhona has Sofijate phundradí e Dekáda romské inkluze, andre savi hiři the e Čechiko republika. So kerel o maškarthemutno vaboris, ko andre zaačhol e Čechiko republika the sar e nacijakeri dekada avela ašardí? Akana šaj phenas, hoj nič nane bijal o problemi. Amaro rajaripen phenda, hoj e dekada phundravela andro majos. Pal o anglune problemi the ačhibena ginena andre amaro žurnalis.

30-32 Romaňi sumarizacija

e angluňi sera foto e **Dr. Jiří Svoboda**

Paluňi sera foto e **www.khamoro.cz**

E sumarizacija kisitinda e **Dagmar Hofmanová**, andre romaňi čhib thoda e **Eva Danišová**

FOTO: TOMÁŠ KOFRON

Mezinárodní den Romů – Bengas – Rock Cafe

PRAHA 23. 5. – 28. 5. 2005

Khamor

WORLD ROMA FESTIVAL KHAMORO 2005
světový romský festival khamoro 2005

konaný pod záštitou Pavla Béma, primátora hl.m. Prahy

GENERÁLNÍ PARTNER

ČESKÁ
SPORITELNA

Občanské sdružení Slovo 21
Studio Production Saga
a hlavní město Praha s podporou vlády ČR

23.5.2005 pondělí

19.00 - Kavárna Globe - Čtení ze sborníku Romani Sino-Romský sen
21.00 - Jazz Club Reduta - koncert gypsy jazz - Shine (Francie)

24.5.2005 úterý

17.00 - Polský institut v Praze - Vernisáž výstavy Romské kroje, loutky a portréty
18.00 - Maďarské kulturní středisko - Filmová přehlídka - Kdo se bojí utíká... (CRO)
21.00 - Jazz Club Reduta - koncert gypsy jazz - Lollo Meier Quartet (NL, VB, Belgie)

25.5.2005 středa

9.00 - FHS UK - odborný seminář Romské téma na univerzitní půdě
Maďarské kulturní středisko - Den maďarských Romů
11.00 - přednáška o historii Romů a proměnlivý dokument
Cesta na smrt
17.00 - vernisáž výstavy obrazů - István Szontandrási
18.00 - filmová přehlídka - Prokletí a láska
20.00 - koncert houslisty Bély Horvátha a skupiny
Romano Krtaz
21.30 - Jazz Club Reduta - koncert gypsy jazz
- Basily (Nizozemí)

26.5.2005 čtvrtek

12.00 - centrum Prahy - Místek
- Děti a Orkúci
18.00 - Maďarské kulturní středisko
- Filmová přehlídka - Smrad (CRO)
19.30 - Klub ROCKY - Koncert tradiční romské hudby:
Banjara (Indie), Horro Kalo (Finsko),
Martin Lubenov Orkestar (Rakousko/Bulharsko), Romans
(Ukrajina)

27.5.2005 pátek

16.00 - Obchůdky Romů - Romské řemeslnice v Obchůdky Romů
19.30 - Klub ROCKY - Koncert tradiční romské hudby:
Perla i Bracia (Polsko), Belchary (Brazílie), Taltaman & Natasha Osterkom
(Rusko), Orkestar Aguzeni Djambo (Makedonie), Věra Gondolánová (ČSR)

28.5.2005 sobota

9.00 - aula FHS UK - odborný seminář Romští paseniti ve školách
17.00 - Galerie Oliva - Vernisáž výstavy skleněných obrazů Rudolfa Dzerka "Člověk nad propastí"
20.00 - velký sál Lucerna - Galakoncert tradiční romské hudby:
Banjara (Indie), Věra Gondolánová (ČSR), Horro Kalo (Finsko), Martin Lubenov Orkestar
(Rakousko/Bulharsko), Romans (Ukrajina), Perla i Bracia (Polsko), Belchary (Brazílie),
Taltaman & Natasha Osterkom (Rusko), Orkestar Aguzeni Djambo (Makedonie)

Slavnostní zahájení festivalu romské kultury v hlavním městě Praze

www.khamoro.cz

PRAHA
40. ROČNÍK FESTIVALU

Romano
FESTIVAL

HOUBOR

Horák

Vstupenky jsou v prodeji v síti Ticketpro a na www.ticketpro.cz